

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Poznań, dnia 19 lutego 2020 r.

Poz. 1683

UCHWAŁA NR XI/114/20 RADY MIEJSKIEJ W SZAMOCINIE

z dnia 14 lutego 2020 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020-2023

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 r., poz. 506 z późn. zm.) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r., poz. 2067 z późn. zm.) Rada Miejska w Szamocinie uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020-2023, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Szamocin.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący
Rady Miejskiej
(-) Andrzej Szwed

Załącznik do uchwały Nr XI/114/20
Rady Miejskiej w Szamocinie
z dnia 14 lutego 2020 r.

**GMINNY
PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA GMINY SZAMOCIN
NA LATA 2020 – 2023**

LISTOPAD 2019 r.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

Spis treści:

1. Wstęp	5
1.1 Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Szamocin	5
1.2 Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.....	6
1.2.1 Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 506 ze zmianami)	6
1.2.2 Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 2067 ze zmianami)	6
2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego	8
2.1. Krajowa polityka w dziedzinie opieki nad dziedzictwem kulturowym	8
2.1.1 Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019 – 2022..	8
2.1.2 Narodowa strategia rozwoju kultury na lata 2004 – 2013 (2020)	10
2.1.3 Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020. Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie.....	11
2.1.4 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020.....	12
2.1.5 Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030.....	12
2.2 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa	13
2.2.1 Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku	13
2.2.2 Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego na lata 2017 – 2020	15
2.2.3 Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego	18
2.2.4 Inne dokumenty o zasięgu województwa, których problematyka związana jest z dziedzictwem kulturowym.....	20
2.3 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie powiatu	21
2.3.1 Strategia Rozwoju Społeczno - Gospodarczego Powiatu Chodzieskiego na lata 2011-2020.....	21
3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy Szamocin	21
3.1 Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy Szamocin – wpisane do rejestru zabytków (wykaz).....	23
3.2 Wykaz zabytków nieruchomych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Szamocin.....	25

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

3.3	Zespoły najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie gminy (wpisane do rejestru zabytków – wykaz).....	33
3.4	Krajobraz kulturowy (obszarowe wpisy do rejestru zabytków, parki kulturowe, parki krajobrazowe, obszary chronione – wykaz).....	34
3.5	Zabytki archeologiczne	35
3.5.1	Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków	36
3.5.2	Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazowej.....	36
3.5.3	Wykaz stanowisk archeologicznych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Archeologicznych łącznie z ich funkcją oraz krótka analiza chronologiczną (opis koncentracji stanowisk archeologicznych – uwarunkowania fizjograficzne)	36
4.	Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego	42
4.1	Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków	42
4.1.1	Stan zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru Zabytków	42
4.1.2	Stan zachowania zabytków ruchomych	44
4.1.3	Stan zachowania dziedzictwa archeologicznego oraz istotne zagrożenia dla zabytków archeologicznych.....	45
4.1.4	Obszary największego zagrożenia dla zabytków w gminie	47
4.2	Uwarunkowania wynikające ze <i>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szamocin</i> (wynikająca ze studium ochrona zabytków nieruchomych i dziedzictwa archeologicznego)	48
4.3	Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy Szamocin	51
4.4	Uwarunkowania wynikające ze <i>Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Szamocin na lata 2011 – 2020</i>	53
4.5	Uwarunkowania wynikające z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.....	53
4.6	Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zabytków archeologicznych	54
5.	Cele gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).	55
6.	Sprawozdanie z realizacji <i>Gminnego programu opieki nad zabytkami dla Miasta i Gminy Szamocin na lata 2016 – 2019</i>	55
7.	Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	56
7.1	Gminna ewidencja zabytków	56
7.2	Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.....	58
7.3	Udostępnianie i promocja zabytków nieruchomych	58

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

7.4	Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego	58
7.5	Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.....	59
7.6	Określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych.....	59
7.7	Poprawa stanu zachowania zabytkowych cmentarzy (wpisanych do rejestru zabytków i figurujących w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków).....	60
7.8	Określenie sposobu realizacji poszczególnych celów gminnego programu opieki nad zabytkami zawartych w punkcie 5.	60
7.8.1	Obiekty zabytkowe stanowiące własność gminy Szamocin.....	60
7.8.2	Obiekty niebędące własnością gminy Szamocin.....	60
8.	Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	61
9.	Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami.....	62
10.	Wewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami	62
11.	Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami ...	63
	Załącznik nr 1.....	65
	Załącznik nr 2.....	66

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

1. Wstęp

1.1 Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Szamocin

Podstawowym, ogólnie pojętym założeniem *Gminnego programu opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 - 2023* jest określenie kierunków działań Samorządu Gminnego służących podejmowaniu planowanych zadań dotyczących finansowania, inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Jest to dokument uzupełniający w stosunku do innych aktów planowania gminnego. Zadaniem programu jest także organizacja działań edukacyjnych i wychowawczych wobec miejscowej społeczności mających na celu podniesienie świadomości walorów lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz świadomości potrzeby, zasadności i sposobów ochrony zabytków. Dla wykonania ww. założeń niezbędna jest realizacja szczegółowych celów określonych m.in. w art. 87 ust. 2 *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, do których należą:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;

oraz

- zapoznanie z zasobami dziedzictwa kulturowego, historią i zabytkami miasta i gminy Szamocin, w tym także rozróżnienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego i ujętych w gminnej ewidencji zabytków;
- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

1.2 Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

1.2.1 Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 506 ze zmianami)

- *art. 7 ust. 1 pkt 9* stwierdza, że:
„Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.”

1.2.2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 2067 ze zmianami)

- *art. 4* określa kwestię ochrony zabytków:
„Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:
 - 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
 - 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
 - 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
 - 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
 - 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
 - 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz kształtowaniu środowiska.”
- *art. 5* określa kwestię opieki nad zabytkami:
„Opieka nad zabytkami sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:
 - 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
 - 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
 - 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
 - 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
 - 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.”
- *art. 7* określa formy ochrony zabytków:
 - 1) wpis do rejestru zabytków;
 - 2) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

- 3) uznanie za pomnik historii;
 - 4) utworzenie parku kulturowego;
 - 5) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.
- *art. 16 ust. 1*
wskazuje radę gminy jako organ tworzący park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej – na podstawie uchwały, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków
 - *art. 18 i 19*
zakładają obowiązek uwzględniania w strategii rozwoju gminy, w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz zapisów zawartych w gminnym programie opieki nad zabytkami.
 - *art. 20*
wskazuje, że projekty i zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.
 - *art. 21*
definiuje ewidencję zabytków jako podstawę do sporządzania programów opieki nad zabytkami.
 - *art. 22 ust. 4 i 5*
określa, że wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy; w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte: zabytki nieruchome wpisane do rejestru, inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.
 - *art. 32 ust. 1 pkt 3 i ust 2*
stanowi o przyjmowaniu przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) zawiadomień o znalezieniu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem i obowiązku przekazania przyjętego zawiadomienia właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

- *art. 33 ust. 1 i ust 2*
stanowi o przyjmowaniu przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i obowiązku przekazania przyjętego zawiadomienia właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.
- *art. 71 ust. 1 i ust 2*
wskazuje, że zadaniem własnym jednostki samorządu terytorialnego jest sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego posiada tytuł prawny.
- *art. 81*
wprowadza możliwość udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.
- *art. 87* stanowi, że:
 - wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami;
 - gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje rada gminy po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
 - gminny program opieki nad zabytkami ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym;
 - z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy.

2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego**2.1. Krajowa polityka w dziedzinie opieki nad dziedzictwem kulturowym****2.1.1 Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019 – 2022**

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019 – 2022 został ustanowiony Uchwałą Nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. (M. P. z 2019 r. poz. 808).

Program ten utworzono na podstawie przepisów art. 84 i art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2018 r.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

poz. 2067 ze zmianami). Jest on głównym dokumentem strategicznym określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów. Organem odpowiedzialnym za koordynację, monitorowanie i ewaluację realizacji programu jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Głównym celem programu 2019 – 2022 jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami. Cel ten będzie realizowany przez trzy cele szczegółowe podzielone na kierunki działania, w ramach których wyznaczono i opisano planowane do realizacji zadania.

Cel szczegółowy 1: Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego.

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym:
 - szkolenia dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym, w tym pracowników merytorycznych, z uwzględnieniem zagadnień z zakresu planowania przestrzennego i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;
 - budowanie zasobu wiedzy o ochronie dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym, regionalnym i centralnym;
 - merytoryczne wsparcie procesu planowania i rewitalizacji w gminach;
 - konkurs Generalnego Konserwatora Zabytków nagradzający gminy za modelowe wdrażanie programów opieki nad zabytkami.
2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym:
 - wspieranie rozwijania kompetencji zawodowych przez pracowników służb konserwatorskich;
 - ewaluacja stosowanych standardów i metod konserwatorskich;
 - wsparcie działań dokumentacyjnych zasobu zabytkowego;
 - powołanie Centrum Architektury Drewnianej.

Cel szczegółowy 2: Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami.

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami:
 - upowszechnianie standardów i metod konserwatorskich dla wybranych zasobów zabytkowych (wybór zasobów, wypracowanie zaleceń dla opiekunów zasobu zabytkowego dotyczących metod konserwacji, adaptacji, dokumentacji i badań, upowszechnianie przez bazę wiedzy).
2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego:
 - podniesienie bezpieczeństwa zabytków ruchomych przez sprzyjanie intensyfikacji współpracy z opiekunami zabytków przez właściwe służby i instytucje.

Cel szczegółowy 3: Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości:
 - kampania społeczno – edukacyjna w mediach, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz dostępności do zabytków dla osób z niepełnosprawnościami;
 - tworzenie narzędzi edukacyjnych dla szkół i instytucji kultury, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami:
 - program dotacyjny dla organizacji pozarządowych w zakresie popularyzowania i upowszechniania wiedzy o dziedzictwie kulturowym, budowania świadomości lokalnej, a także włączania społeczeństwa w opiekę nad zasobem dziedzictwa kulturowego.

Program 2019 – 2022 zawiera szczegółowy harmonogram realizacji wraz z planem finansowym, a także określa zasady jego zarządzania, monitoringu oraz cele ewaluacji.

2.1.2 Narodowa strategia rozwoju kultury na lata 2004 – 2013 (2020)

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 powstała w ramach opracowywania strategicznych dokumentów programowych rozwoju społeczno – gospodarczego państwa. Dokument został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r., a jego uzupełnienie obejmujące lata 2004 – 2020 w dniu 14 czerwca 2005 r. (*Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020*). Niniejsza strategia jest rządowym dokumentem tworzącym ramy polityki kulturalnej funkcjonującej w nowych warunkach gospodarki rynkowej, a także w kontekście wspólnoty Polski z Unią Europejską.

Misją strategii jest zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przynoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów.

W dokumencie tym sformułowano cel nadrzędny jakim jest zrównoważenie rozwoju kultury w regionach oraz cele uzupełniające:

- wzrost efektywności zarządzania sferą kultury;
- zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju kultury;
- wzrost udziału kultury w PKB;
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków;
- modernizacja i rozbudowa infrastruktury kultury;
- wzrost uczestnictwa w kulturze;
- rozwój szkół artystycznych i zwiększenie liczby godzin edukacji kulturalnej w programach szkolnych;
- efektywna promocja twórczości;
- promocja polskiej kultury za granicą;
- ochrona własności intelektualnej i walka z piractwem;

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

- wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury;
- rozwój przemysłów kultury (kinematografia, media, design, wydawnictwa, fonografia).

Instrumentem realizacji strategii w zakresie zagadnień związanych z zabytkami i dziedzictwem kulturowym jest Narodowy Program Kultury *Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego* oraz Program Operacyjny *Dziedzictwo kulturowe*.

NPK *Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego* wyznacza następujące kierunki działań:

- przygotowanie skutecznego systemu prawno – finansowego wspierania ochrony i opieki nad zabytkami;
- podjęcie prac nad kompleksowym systemem edukacji na rzecz dziedzictwa;
- poszukiwanie instrumentów wzmacniających efekty działalności służb konserwatorskich;
- intensyfikacja ochrony i upowszechniana dziedzictwa kulturowego, w tym poprawę stanu zachowania zabytków nieruchomych.

Z kolei w Programie Operacyjnym *Dziedzictwo kulturowe* wyznaczone zostały dwa priorytety: rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych oraz rozwój kolekcji muzealnych. Podstawowym celem priorytetu pierwszego jest poprawa stanu zachowania zabytków, zwiększenie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego, kompleksowa rewaloryzacja zabytków, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji oraz zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę.

2.1.3 Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020. Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie

Niniejszy dokument jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa. Został przyjęty przez Radę Ministrów uchwałą w dniu 13 lipca 2010 r. Najważniejsze zapisy przedmiotowej strategii dotyczące działań związanych z dziedzictwem kulturowym określone zostały w następujący sposób:

1. Należy wdrażać rozwiązania wykorzystujące potencjał kulturowy i turystyczny dla rozwoju regionalnego.
2. Kultura nie stanowi pasywnego zasobu regionów, ale aktywnie warunkuje zarówno rozwój społeczny jak i ekonomiczny.
3. Należy koncentrować się na przekształcaniach struktur gospodarczych w kierunku gospodarki opartej na wiedzy, podniesieniu poziomu rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego, poprawie dostępu do dóbr i usług publicznych, które wpływają na rozwój potencjałów (tj. infrastruktura teleinformatyczna, edukacja, energia czy kultura).
4. Istotna jest obecność nowych technologii w obszarze kultury.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

Wg ww. strategii dzięki rozwojowi lokalnemu o wymiarze społeczno - gospodarczym, ekologiczno – przestrzennym oraz działaniom wyrównawczym na rzecz zwiększania dostępu do usług publicznych, obszary wiejskie staną się lepszym miejscem do życia, lepiej wykorzystującym dziedzictwo kulturowe i walory środowiska przyrodniczego, bardziej atrakcyjnym turystycznie i inwestycyjnie oraz bardziej zintegrowanym ze względu na wzmocnioną tożsamość lokalną.

2.1.4 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 została przyjęta przez Radę Ministrów uchwałą nr 61 z dnia 26 marca 2013 r. (M.P. z 2013 r. poz. 378).

Jako główny cel strategii określono wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno - gospodarczym Polski, w ramach którego sformułowano cztery cele szczegółowe, z których jeden związany jest z rozwojem i efektywnym wykorzystaniem potencjału kulturowego i kreatywnego. Priorytetem przedmiotowego celu jest wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej i wzmocnienie znaczenia kultury w rozwoju społeczno – gospodarczym. W ramach realizacji tego celu wytyczono następujące kierunki działań:

- tworzenie warunków wzmocnienia tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym;
- ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu;
- digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury.

W strategii zaznaczono również kwestię znaczenia aktywnej partycypacji społeczeństwa w ochronie zabytków i opiece nad nimi.

2.1.5 Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030

Niniejszy dokument, przyjęty Uchwałą Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r., jest najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym dotyczącym ładu przestrzennego Polski. KPZK 2030 przedstawia wizję zagospodarowania przestrzennego kraju w perspektywie dwudziestu lat oraz określa cele i kierunki polityki przestrzennej wraz z planem działań o charakterze prawnym i instytucjonalnym niezbędnym dla jej realizacji.

Celem strategicznym koncepcji jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie. Osiągnięcie przedmiotowego celu musi się odbywać z zachowaniem spójności przyrodniczo – kulturowej, służącej realizacji konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju.

KPZK 2030 wyznacza sześć celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, wśród których powiązany z dziedzictwem kulturowym jest cel dotyczący kształtowania struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski. Działania w tym zakresie skoncentrują się m. in. na:

- objęciu ochroną prawną najcenniejszych pod względem przyrodniczym i kulturowym krajobrazów naturalnych i historycznych, w tym układów urbanistycznych i ruralistycznych oraz stanowisk archeologicznych;
- wprowadzeniu zmian w systemie prawa umożliwiających efektywne rozpoznawanie zasobów krajobrazowych, ich ochronę i gospodarowanie nimi;
- wprowadzeniu obowiązku wykonywania studiów krajobrazowych w procesie przygotowywania inwestycji planowanych na terenach objętych krajobrazową ochroną obszarową lub obiektową;
- monitoringu cennych krajobrazów kulturowych.

2.2 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa

2.2.1 Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku

Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2020 jest dokumentem opracowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego i przyjętym przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 19 grudnia 2005 r.

Strategia określa uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województwa. Ustalenia zawarte w ww. dokumencie stanowią podstawę do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa, przez co mają bezpośredni wpływ na zachowanie i poprawę krajobrazu kulturowego.

Głównym celem strategii jest poprawa jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz sfery społecznej skutkująca wzrostem poziomu życia mieszkańców. Ma być on wykonany przy pomocy celów strategicznych i operacyjnych. Największe znaczenie dla dziedzictwa kulturowego ma cel strategiczny: dostosowanie przestrzeni do wyzwań XXI wieku, w ramach którego realizowane będą m.in. następujące cele operacyjne:

- Wzrost znaczenia i zachowanie dziedzictwa kulturowego.
Dziedzictwo kulturowe w rozwoju Wielkopolski pełni kilka funkcji: jest czynnikiem integracji społecznej, instrumentem promocji regionu oraz przyczynia się do rozwoju gospodarczego, ponieważ może być bazą dla turystyki i usług kulturalnych.
Cel ten realizowany będzie przede wszystkim poprzez:
 - inwestycje w instytucje kultury;
 - ochronę dorobku kulturowego;
 - wsparcie działań powiększających dorobek kulturalny regionu;
 - promocję aktywności kulturalnej mieszkańców.
- Zwiększenie udziału usług turystyczno – rekreacyjnych w gospodarce regionu.
Cel ten realizowany będzie poprzez:
 - inwestycje w infrastrukturę poprawiającą stan zagospodarowania obszarów atrakcyjnych pod względem turystycznym i rekreacyjnym, z poszanowaniem wymogów ochrony środowiska;

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

- wsparcie rozwoju bazy hotelowej i gastronomicznej;
 - promocję przedsiębiorczości w tym sektorze;
 - wsparcie rozwoju agroturystyki;
 - promocję turystyki alternatywnej.
- Restrukturyzacja obszarów oraz sektorów o niewłaściwym potencjale rozwojowym.
Cel ten realizowany będzie m. in. poprzez:
- rewitalizację dzielnic miast, terenów przemysłowych i powojennych.
- Poprawa warunków mieszkaniowych.
Cel ten realizowany będzie m. in. poprzez:
- przygotowywanie odpowiednich terenów pod budownictwo mieszkaniowe;
 - rewitalizację dzielnic mieszkaniowych wraz z poprawą ogólnodostępnej infrastruktury usług i wypoczynku.

Planowane rezultaty ww. działań w kontekście ochrony zabytków to zachowanie i kształtowanie środowiska kulturowego oraz jego zasobów, a także regionalnej tożsamości mieszkańców.

Zaktualizowana Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku

Niniejsza strategia została przyjęta przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą nr XXIX/559/12 z dnia 17 grudnia 2012 r.

Jej konstrukcja opiera się na fundamentach poprzedniego dokumentu. Generalnym celem strategii jest efektywne wykorzystanie potencjałów rozwojowych na rzecz wzrostu konkurencyjności województwa, służące poprawie jakości życia mieszkańców w warunkach zrównoważonego rozwoju. Cel generalny ma być realizowany przez cele strategiczne i operacyjne, wśród których największe znaczenie dla dziedzictwa kulturowego mają następujące cele:

- zwiększenie spójności województwa:
 - rozwój obszarów wiejskich (m.in. przez rozwój turystyki, w tym turystyki wiejskiej i agroturystyki oraz promocja i ochrona dziedzictwa kulturowego wsi);
 - wsparcie terenów o wyjątkowych walorach środowiska kulturowego (m. in. przez kompleksowe programy rewitalizacji i aktywizacji gospodarczej wykorzystującej walory kulturowe, tworzenie parków kulturowych, promocję terenów o wybitnych walorach kulturowych, odnowę obiektów dziedzictwa kulturowego).
- zwiększenie zasobów oraz wyrównanie potencjałów społecznych województwa:
 - ochrona i utrwalenie dziedzictwa kulturowego (przez promocję kultury regionalnej, poprawę warunków dla utrwalania tożsamości oraz upowszechniania dorobku kultury lokalnej i regionalnej, ochronę i zachowanie kulturowego oraz historycznego dziedzictwa regionu, rozwój cyfrowego systemu zarządzania dobrami kultury, wsparcie rozwoju kultury

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

jako jednego z kreatywnych sektorów gospodarki regionu i rozwój przedsiębiorczości w tej dziedzinie, wzmocnienie pluralizmu kulturowego jako rozwojowej przeciwwagi dla dziedzictwa kulturowego regionu, odpowiedzialnego za stałe elementy kultury, stymulację przepływu treści kulturowych (transfer międzykulturowy) oraz wewnętrznej innowacji w sferze kultury jako niezbędnych czynników rozwoju kultury oraz zmniejszenie przestrzennych, społecznych i ekonomicznych dysproporcji w dostępie do kultury).

2.2.2 Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego na lata 2017 – 2020

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2017-2020 przyjęty został uchwałą nr XXXVIII/901/17 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 27 listopada 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego z 2017 r. poz. 8118).

Głównym zamierzeniem niniejszego programu jest określenie warunków organizacyjnych i finansowych w zakresie leżącym w kompetencjach Samorządu Województwa Wielkopolskiego, służących polepszeniu stanu zachowania zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu kulturowego Wielkopolski. Celem działania Samorządu Województwa jest zharmonizowanie polityki ochrony przestrzeni kulturowej z polityką rozwoju regionalnego i strategią zrównoważonego zagospodarowania województwa.

Dziedzictwo kulturowe w rozwoju Wielkopolski jest czynnikiem integracji społecznej, stanowi instrument promocji regionu i przyczynia się do rozwoju gospodarczego.

W programie sformułowano następujące cele, które wynikają z art. 87 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

1. Poprawa stanu zabytków poprzez podjęcie działań mających na celu poprawę ich stanu zachowania:
 - realizacja prac remontowych, renowacyjnych, konserwatorskich obiektów zabytkowych (monitorowanie potrzeb remontowych i inwestycji w obiektach zabytkowych oraz podejmowanie planowych działań w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami znajdującymi się w posiadaniu i użytkowaniu Województwa Wielkopolskiego i jednostek organizacyjnych, zapewnienie w budżecie Samorządu Województwa środków finansowych na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach będących własnością różnych podmiotów a znajdujących się na terenie województwa);
 - opieka nad zabytkami archeologicznymi (kontynuacja badań archeologicznych w jednostkach podległych Samorządowi Województwa Wielkopolskiego).
2. Włączenie problemu ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju:

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

- monitoring i aktualizacja uregulowań prawnych w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (tworzenie w dokumentach strategicznych i planistycznych na szczeblu wojewódzkim zapisów zapewniających ochronę wartościowych elementów krajobrazu kulturowego, zapobieżenie nadmiernej ekspansji inwestycyjnej prowadzącej do degradacji cennych krajobrazów kulturowych, uwzględnianie dziedzictwa kulturowego w obrębie planowania rozwoju powiązań komunikacyjnych w wymiarze regionalnym i transgranicznym).
3. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych i turystycznych:
- promocja dziedzictwa lokalnego (wspieranie publikacji związanych z Powstaniem Wielkopolskim w szczególności z 100. rocznicą wybuchu Powstania Wielkopolskiego, wspieranie publikacji regionalnych oraz wydawnictw popularyzujących dziedzictwo kulturowe jako element przyczyniającego się do wzmocnienia poczucia wspólnoty regionalnej i tożsamości kulturowej, promocja lokalnych produktów w mediach);
 - wzmocnienie działań związanych z rozwojem usług turystycznych (podejmowanie działań zmierzających do wyeksponowania obiektów związanych z Powstaniem Wielkopolskim, podejmowanie i wspieranie inicjatyw związanych z ochroną miejsc pamięci dotyczących Powstania Wielkopolskiego, wspieranie rozwoju turystyki związanej z pamięcią o Powstaniu Wielkopolskim, w tym w szczególności przedsięwzięć zmierzających do utworzenia szlaków i miejsc pamięci o Powstaniu Wielkopolskim (pamiątkowe tablice i pomniki), propagowanie rozwoju turystyki w obiektach zabytkowych, promocja istniejących szlaków kulturowych oraz propagowanie ich tworzenia jako istotnych działań dla promocji regionu, wspieranie publikacji i wydawnictw popularyzujących szlaki kulturowe oraz obiekty zabytkowe znajdujące się na szlakach i w ich pobliżu, wspieranie działań prowadzących do rozszerzenia listy miejsc objętych statusem Pomnika Historii, promowanie miejsc posiadających status Pomnika Historii oraz ubiegających się o niego, propagowanie idei tworzenia parków kulturowych jako zintegrowanej formy ochrony krajobrazu i lokalnych wartości).
4. Włączanie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego Wielkopolski do działań edukacyjnych:
- upowszechnianie wiedzy o regionie (wspieranie projektów edukacyjnych obejmujących historię i dziedzictwo kulturowe regionu, wspieranie konkursów skierowanych do dzieci i młodzieży dotyczących 100. rocznicy wybuchu Powstania Wielkopolskiego, wspieranie cyklicznych i jednorazowych wydarzeń związanych z rocznicami wybuchu Powstania Wielkopolskiego, wspieranie projektów edukacyjnych obejmujących historię i dziedzictwo kulturowe regionu, wspieranie konkursów skierowanych do młodzieży, dających możliwość poznania i docenienia regionalnego przekazu dziedzictwa

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

kulturowego, rozwój placówek muzealnych, skansenów, wspieranie publikacji dotyczących dziedzictwa regionalnego, wspieranie wydarzeń cyklicznych w tym wydarzeń plenerowych związanych z historią regionu lub promocją kultury ludowej).

5. Prowadzenie planowych działań wspierających dziedzictwo niematerialne:
 - propagowanie działań w zakresie opieki i ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego (podejmowanie działań związanych z rozpoznawaniem dziedzictwa niematerialnego województwa wielkopolskiego, wspieranie organizacji imprez kultywujących regionalne dziedzictwo kultury niematerialnej, prowadzenie konkursów promujących dziedzictwo niematerialne, wspieranie aktywności regionalnej mającej na celu uświadomienie wagi niematerialnego dziedzictwa kulturowego).
6. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami:
 - włączenie zabytków w procesy gospodarcze (wspieranie rozwoju turystyki kulturowej i rekreacyjnej wraz z rozwojem infrastruktury turystycznej, wspieranie inicjatyw wykorzystujących tradycyjne formy działalności gospodarczej, w tym rolnictwo ekologiczne i tradycyjne przetwórstwo, wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach budownictwa wiejskiego, wspieranie działań związanych z restytucją Szlaku Piastowskiego i jego promocją jako atrakcyjnego produktu turystycznego).
7. Podejmowanie i określanie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych:
 - udostępnianie obiektów zabytkowych (prowadzenie akcji popularyzatorskich oraz edukacyjnych uświadamiających właścicielom obiektów zabytkowych celowość udostępnienia społeczeństwu dóbr kultury narodowej będących w ich posiadaniu, prowadzenie działalności wydawniczej mającej na celu podwyższenie świadomości społecznej w zakresie znaczenia obiektów zabytkowych jako dobra wspólnego, do którego powinien być dostęp);
 - wskazywanie potencjalnych źródeł finansowania (udostępnianie na stronach Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego informacji o możliwościach ubiegania się o dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach, publikacja informacji o funduszach unijnych w broszurach i na stronach internetowych, publikowanie informacji o możliwościach dotacji w Monitorze Wielkopolskim).

Ponadto w przedmiotowym programie dokonano charakterystyki dziedzictwa kulturowego województwa wielkopolskiego. W kolejnych rozdziałach przeanalizowano zabytki nieruchome, ruchome i archeologiczne wpisane do rejestru zabytków, jak również stan zachowania obiektów zabytkowych należących do Samorządu

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

Województwa Wielkopolskiego i jednostek organizacyjnych województwa lub przez nie użytkowanych.

Opisano także inne formy ochrony zabytków na terenie województwa wielkopolskiego - parki kulturowe i pomniki historii oraz Znak Dziedzictwa Europejskiego. Ponadto wymieniono instytucje kultury, dla których organizatorem jest Samorząd Województwa Wielkopolskiego.

2.2.3 Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego. Wielkopolska 2020+ uchwalony został przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą nr V/70/19 z dnia 25 marca 2019 r. (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego z 2019 r. poz. 4021).

Niniejszy plan jest najważniejszym dokumentem Samorządu Województwa Wielkopolskiego określającym politykę przestrzenną w granicach administracyjnych regionu. Określa on model rozwoju przestrzennego, cele polityki przestrzennej i kierunki zagospodarowania przestrzennego województwa oraz rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, a także zasady zagospodarowania obszarów funkcjonalnych.

Nowym wymiarem polityki przestrzennej jest wprowadzenie planowania funkcjonalnego na obszarach charakteryzujących się wspólnymi uwarunkowaniami i celami rozwoju. Wyznaczenie granic obszarów funkcjonalnych oraz określenie zasad ich zagospodarowania służyć ma przede wszystkim koordynacji działań podejmowanych przez różne podmioty na obszarach występowania szczególnych zjawisk i problemów przestrzennych. Podstawowym celem *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego. Wielkopolska 2020+* jest stworzenie podstaw dla zachowania lub przywracania ładu przestrzennego i zapewnienia zrównoważonego rozwoju Wielkopolski.

Określone w planie zasady zagospodarowania przestrzennego obszarów funkcjonalnych, stanowiące uszczegółowienie kierunków zagospodarowania przestrzennego dla całego obszaru województwa powinny być uwzględnione w dokumentach planistycznych szczebla lokalnego.

Realizacja polityki przestrzennej i kierunków zagospodarowania przestrzennego na poziomie regionalnym prowadzona będzie poprzez działania samorządu województwa polegające w szczególności na:

1. określeniu preferencji dla zróżnicowanych form rozwoju społeczno-gospodarczego;
2. wdrożeniu zasad ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu;
3. zabezpieczeniu możliwości realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zwłaszcza w zakresie systemów transportowych i infrastrukturalnych;
4. uwzględnieniu wymagań wynikających z potrzeb obronności i bezpieczeństwa publicznego.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

Plan zawiera charakterystykę zasobów dziedzictwa kulturowego z uwzględnieniem obiektów uznanych za najbardziej wartościowe w skali kraju i Europy (z Listy Dziedzictwa Europejskiego i Pomniki Historii), zabytków nieruchomych, ruchomych oraz archeologicznych, obszarów cennych kulturowo, szlaków kulturowych, obiektów kultu religijnego, miejsc pamięci narodowej, instytucji kultury, wydarzeń kulturalnych i niematerialnego dziedzictwa kultury. W planie opisano również zjawiska zagrażające zachowaniu zabytków i utrudniające dostęp do dziedzictwa kulturowego.

Model rozwoju przestrzennego województwa oparto na założeniach modelu rozwoju Wielkopolski do 2020 roku określonego w *Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku*. Model ten opiera się na koncepcji zakładającej wspieranie biegunów wzrostu, czyli obszarów o najwyższym potencjale społeczno-gospodarczym, które stanowią źródło czynników rozwoju, wraz z równoczesnym wzmocnieniem obszarów otaczających.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego. Wielkopolska 2020+, przyjmuje cel generalny *Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego*: efektywne wykorzystanie potencjałów rozwojowych na rzecz wzrostu konkurencyjności województwa służące poprawie jakości życia mieszkańców w warunkach zrównoważonego rozwoju. Dla realizacji modelu rozwoju przestrzennego województwa wielkopolskiego sformułowano osiem celów polityki przestrzennej:

1. Kształtowanie spójnej przestrzeni osadniczej.
2. Ochrona walorów przyrodniczych.
3. Kształtowanie i racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska przyrodniczego.
4. Ochrona potencjału kulturowego i krajobrazu oraz rozwój konkurencyjnych form turystyki i rekreacji.
5. Zrównoważony rozwój rolnictwa.
6. Poprawa dostępności komunikacyjnej województwa.
7. Rozwój efektywnej i innowacyjnej infrastruktury technicznej.
8. Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego i przeciwdziałanie zagrożeniom.

Plan zakłada, że „potencjał kulturowy i charakterystyczny krajobraz regionu stanowią istotne elementy rozwoju i wzrostu identyfikacji Wielkopolski w skali kraju i Europy, są również ważnym czynnikiem kształtowania poczucia tożsamości narodowej i regionalnej mieszkańców. Działania w tym zakresie wpływać będą na podniesienie jakości przestrzeni, a tym samym na poprawę warunków życia mieszkańców i wymierne korzyści społeczno-gospodarcze. Priorytetem polityki przestrzennej w zakresie środowiska kulturowego będzie kształtowanie głównego obszaru kulturotwórczego w oparciu o strategiczne pasmo kulturowe Wielkopolski – Szlak Piastowski wraz z głównymi punktami węzłowymi w Poznaniu, Gnieźnie i Kaliszu, ze szczególnym podkreśleniem roli miejscowości, które uznaje się za pierwsze stolice wczesnopiastowskiej Polski w Poznaniu, Gnieźnie, na Ostrowie Lednickim oraz w Gieczu i Grzybowie. Niemniej istotnym aspektem działań będzie zachowanie innych obiektów i obszarów cennych kulturowo oraz wzmocnienie działań ochronnych w ich obrębie. Dotyczyć one będą zarówno ochrony pojedynczych obiektów, jak i całych układów przestrzennych miast i wsi oraz innych obszarów cennych kulturowo, a także poprawy jakości całej przestrzeni kulturowej regionu. Bogactwo przestrzeni Wielkopolski wymaga ponadto podjęcia działań na rzecz kompleksowej ochrony terenów najcenniejszych pod względem przyrodniczym i kulturowym oraz kształtowania

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

harmonijnego krajobrazu na całym obszarze województwa. Polityka przestrzenna ukierunkowana zostanie zatem na zachowanie i utrzymanie naturalnych i kulturowych walorów środowiska. Priorytetem zagospodarowania przestrzennego województwa w zakresie krajobrazu będzie ochrona obszarów o najwyższych walorach środowiska przyrodniczego i kulturowego. Kluczowym elementem określenia działań ochronnych będzie identyfikacja krajobrazów priorytetowych, które zostaną określone w ramach audytu krajobrazowego dla województwa wielkopolskiego. Audyt krajobrazowy przeprowadzony zostanie w celu zinventaryzowania zasobów krajobrazowych regionu. Na podstawie ich oceny wyznaczone zostaną krajobrazy priorytetowe, które ze względu na swoje walory powinny zostać zachowane i chronione. Bogactwo kulturowe i przyrodnicze Wielkopolski stwarza możliwość rozwoju konkurencyjnych form turystyki i rekreacji w oparciu o wyjątkowe i specyficzne potencjały.”

Dla osiągnięcia przedmiotowego celu polityki przestrzennej określono następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego województwa wraz ze szczegółowym opisem działania w celu ich realizacji:

- wzmacnianie tożsamości narodowej i regionalnej (poprzez kształtowanie głównego obszaru kulturotwórczego – Szlaku Piastowskiego, zachowanie zasobów dziedzictwa kulturowego, poprawę jakości przestrzeni kulturowej i krajobrazu, rozwój instytucjonalnej działalności kulturalnej);
- rozwój zróżnicowanych form turystyki i rekreacji (poprzez zwiększenie atrakcyjności obszarów wizerunkowych dla rozwoju zróżnicowanych form turystyki, rozwój turystyki kulturowej, kwalifikowanej, wypoczynkowej, biznesowej, poprawę obsługi ruchu turystycznego).

W ramach terytorializacji polityki rozwoju plan wyznacza obszary funkcjonalne. Dokument zawiera ponadto ich charakterystykę oraz określa sformułowane w stosunku do nich cele polityki przestrzennej i zasady zagospodarowania przestrzennego.

2.2.4 Inne dokumenty o zasięgu województwa, których problematyka związana jest z dziedzictwem kulturowym

Gmina Szamocin znajduje się w granicach obszaru chronionego krajobrazu *Dolina Noteci*, objętego prawną ochroną, ustanowionego Uchwałą Nr IX/56/89 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Pile z dnia 31 maja 1989 r. (Dz. Urz. Woj. Pilskiego z 1989 r. nr 11, poz. 95) oraz Rozporządzeniem Nr 5/98 Wojewody Pilskiego z dnia 15 maja 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Pilskiego z 1998 r. nr 13, poz. 83). Zarządzenie Wojewody Pilskiego przyjęte zostało jako obowiązujące w Wielkopolsce na podstawie obwieszczenia Wojewody Wielkopolskiego z dnia 24 marca 1999 r. w sprawie wykazu aktów prawa miejscowego obowiązujących na terenie województwa wielkopolskiego w drodze uchwały Wojewódzkiej Rady Narodowej z dnia 31 maja 1989 r. byłego województwa pilskiego (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego z 1999 r. nr 14, poz. 246). Wyznaczony obszar zlokalizowany jest w województwie wielkopolskim w granicach powiatu czarnkowsko – trzcianeckiego, chodzieskiego, pilskiego oraz wągrowieckiego.

Gmina Szamocin objęta jest także programem Natura 2000. Na jej terenie występuje obszar ochrony siedlisk pod nazwą *Dolina Noteci* (kod obszaru PLH 300004)

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

oraz obszar specjalnej ochrony ptaków *Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego* (kod obszaru PLB 300001).

2.3 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie powiatu

2.3.1 Strategia Rozwoju Społeczno - Gospodarczego Powiatu Chodzieskiego na lata 2011-2020

Jest to dokument przyjęty Uchwałą Nr IV/32/2011 Rady Powiatu Chodzieskiego z dnia 30 marca 2011 r.

Zakres strategii określają ustawowe kompetencje powiatu i możliwości oddziaływania na inne podmioty. Jest ona realizowana przez samorząd powiatowy i jego partnerów.

Dziedzictwo historyczne i kulturowe zostało opisane w rozdziale V, w którym zamieszczono ogólny rys historyczny powiatu oraz opis zabytków. Wśród wyróżnionych tu układów urbanistycznych i ruralistycznych znalazł się również układ urbanistyczny Szamocina.

Jako mocną stroną powiatu w analizie SWOT wymieniono zachowane charakterystyczne krajobrazy przyrodnicze, kulturowe, obiekty materialnego dziedzictwa kulturowego, w tym układy przestrzenne – urbanistyczne i ruralistyczne.

Strategia formułuje potencjał i możliwości powiatu oraz przedstawia wizję, kierunki działania i warianty jego rozwoju. Stanowi instrument planowania, organizowania i realizowania przedsięwzięć oraz jest podstawą do tworzenia programów finansowania z udziałem środków zewnętrznych.

Dokument ten nie formułuje wniosków dotyczących wykorzystania zabytków jako jednego z ważnych elementów podnoszących atrakcyjność powiatu oraz sprzyjających rozwojowi turystyki na jego terenie.

3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy Szamocin

Gmina Szamocin (ok. 7 600 mieszkańców) leży w północnej części województwa wielkopolskiego, zajmuje północno - zachodnią część powiatu chodzieskiego na obszarze 125,45 km² z czego około 65% stanowią obszary rolnicze, a w 20 % lasy. W południowej części gminy znajduje się miasto Szamocin – siedziba władz samorządowych, po którego wschodniej stronie położona jest grupa niedużych, malowniczych jezior zwanych „Cygańskimi Dołami”, po stronie zachodniej natomiast usytuowane jest największe jezioro gminy o nazwie Jezioro Laskowskie. W gminie znajduje się trzynaście sołectw oraz jedno miasto (Szamocin) i z tymi jednostkami związane są jej zasoby kulturowe. Układ urbanistyczny miasta Szamocin decyzją Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 07.08.2008 r. został wpisany do rejestru zabytków

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

pod numerem 694/Wlkp/A. Ponadto żaden z układów ruralistycznych nie jest wpisany obszarowo do rejestru zabytków.

Wieś Szamocin po raz pierwszy wzmiankowana była w 1364 r. Przekształcenie w miasto nastąpiło poprzez zorganizowanie w miejscowości przemysłu sukienniczego w I poł. XVIII wieku, a następnie wystawienie przywileju lokacyjnego w 1748 r. na prawie magdeburskim przez Augusta III na prośbę ówczesnego dziedzica Józefa Bętkowskiego. Między 1751 a 1756 rokiem kolejny właściciel Leon Raczyński nadał przywilej lokacyjny dla tzw. Nowego Miasta (obecny plac Wolności). Miasto zachowało formę przestrzenną z trójkątnym placem (Rynek), która jest świadectwem kolejnych faz jego rozwoju. Do najcenniejszych zabytków Szamocina wpisanych do rejestru zabytków należą:

- Kościół parafialny rzymskokatolicki p.w. NMP Wspomożycielki Wiernych, zbudowany w latach 1900 – 1906 jako murowana neobarokowa świątynia.
- Kościół ewangelicki, obecnie rzymskokatolicki filialny p.w. św. Piotra i Pawła, wzniesiony w latach 1827 - 1835 jako murowany w stylu klasycyzującego neoromanizmu, rozbudowany w latach 1879 – 1903 oraz w 1913 r. o wieżę.
- Ratusz, obecnie Urząd Miasta i Gminy wzniesiony ok. 1887 r. w konstrukcji szachulcowej, przebudowany i rozbudowany w 1911 r. Budynek od początku pełni tę samą funkcję i jest charakterystycznym elementem krajobrazu miejskiego jednego z najmłodszych miast Wielkopolski.

Ponadto w mieście znajduje się budynek dawnego dworu wraz z zabudowaniami folwarcznymi wzniesionymi najprawdopodobniej w I poł. XIX wieku, szachulcowy spichlerz z tego samego okresu oraz cenna zabudowa mieszkalna złożona z kamienic dwukondygnacyjnych z detalem architektonicznym w stylistyce historyzmu oraz domów parterowych, z których część to dawne domy sukienników.

Na terenie gminy Szamocin znajdują się następujące obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- Kościół parafialny rzymskokatolicki p.w. św. Anny w Jaktorowie wybudowany na miejscu poprzedniego w latach 1736 – 1776 z fundacji Jakuba Łacińskiego – właściciela dóbr jaktorowskich, w konstrukcji zrębowo – szkieletowej ze szkieletem bez wypełnienia. W 1904 r. przeprowadzono gruntowny remont świątyni obejmujący m.in. dobudowę zakrystii oraz wypełnienie ceglami pół szkieletu okalającego konstrukcję zrębową. W 1919 r. założono pokrycie dachowe z dachówki, a w 1933 r. wzniesiono murowane ogrodzenie wokół kościoła. Pod względem konstrukcyjnym świątynia w Jaktorowie należy do wyjątkowej grupy kościołów drewnianych o podwójnej zrębowo – szkieletowej konstrukcji ścian.
- Zespół kościoła ewangelickiego, obecnie rzymskokatolickiego filialnego p.w. Wniebowzięcia NMP w Lipiej Górze wraz z dawną pastorówką, terenem przykościelnym i cmentarzem. Kościół wzniesiony dla miejscowych ewangelików w 1909 r. charakteryzują ceglane elewacje, wysoki dach i centralnie usytuowana wieża od zachodu. Pastorówka powstała ok. 1870 r. jako dom murowany z cegły o rzucie zbliżonym do kwadratu, w 1909 r. została rozbudowana o salkę katechetyczną. Zespół stanowi tradycyjną formę elementu sakralnego wsi z zachowanymi czytelnymi granicami pierwotnego układu przestrzennego i jest jednym z nielicznie zachowanych tego typu przykładów w północnej Wielkopolsce.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

- Zespół kościoła ewangelickiego, obecnie rzymskokatolickiego parafialnego p.w. św. Józefa w Raczynie/Nałęczy wraz z dawną pastorówką - obecnie plebanią. Kościół został wzniesiony w latach 1895 – 1896 dla miejscowej społeczności ewangelickiej. Od 1946 r. pełni funkcję kościoła rzymskokatolickiego parafialnego. Budynek o ceglanych elewacjach, z dachem dwuspadowym i centralnie usytuowaną wieżą od zachodu, jest przykładem XIX – wiecznego historyzmu czerpiącego wzory z architektury romańskiej i gotyckiej. Pastorówka została wzniesiona w 1905 r. jako budynek murowany z cegły na podmurówce z kamienia z elementami konstrukcji szachulcowej w północnej elewacji i z drewnianą altaną od południa. Obiekt ma zachowany pierwotny układ wnętrz oraz stolarkę drzwiową. W elewacji północnej w otynkowanym polu widnieje data budowy – 1905. Kościół wraz z pastorówką zachowane w pierwotnej formie stanowią jednorodny pod względem architektury i funkcji zespół będący przykładem ewangelickiego zespołu sakralnego charakterystycznego dla budownictwa z końca XIX wieku.
- Pałacyk Myśliwski wzniesiony ok. 1900 r. wraz z parkiem z 2 poł. XIX w. w Jaktorówku. Budynek murowany, parterowy z poddaszem użytkowym. Cechy wyróżniające ten obiekt to mansardowy dach oraz elewacja frontowa z facjatą konstrukcji szkieletowej na osi centralnej i czterema mniejszymi facjatkami po bokach, ryzalitem, loggią oraz częściowo zachowanymi opracowanymi w tynku opaskami okiennymi i drzwiowymi z dekoracją o motywach roślinno – geometrycznych.

Ponadto na terenie gminy do rejestru zabytków wpisane są cmentarze w Borowie (ewangelicki), Borówkach (katolicki), Jaktorowie (katolicki przykościelny), Laskowie (ewangelicki), Lipiej Górze (ewangelicki przykościelny) oraz w Szamocinie (ewangelicki), a także park w Jaktorowie i zespół stopnia wodnego *Krostkowo nr 11* z elementami usytuowanymi w Lipiej Górze.

W gminie Szamocin rozpoznano 5 historycznych układów ruralistycznych. Należy do nich Jaktorowo - wieś założona w 1288 r. przez kasztelana ujskiego Bogusława oraz wsie powstałe w okresie kolonizacji Doliny Noteci reprezentujące układy ulicowe - Heliodorowo, Lipa, Lipia Góra oraz Nowy Dwór. Pozostałe miejscowości tej gminy w większości posiadają zabudowę XIX - wieczną, jednak brak jest ich dokładnego rozpoznania.

3.1 Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy Szamocin – wpisane do rejestru zabytków (wykaz)

BOROWO

- cmentarz ewangelicki, 2 poł. XIX w., nr rej. A – 575 decyzja z dnia 01.03.1989 r.

BORÓWKI

- cmentarz katolicki, 2 poł. XIX w., nr rej. A – 580 decyzja z dnia 09.03.1989 r.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

JAKTOROWO

- kościół katolicki parafialny p.w. św. Anny, 1763 – 1766 r., nr rej. A – 1265 decyzja z dnia 30.09.1971 r.
- cmentarz katolicki przykościelny, 2 poł. XIX w., nr rej. A – 576 decyzja z dnia 01.03.1989 r.
- park dworski, poł. XIX w., nr rej. A – 558 decyzja z dnia 26.10.1987 r.

JAKTORÓWKO

- dwór, tzw. Pałacyk Myśliwski, ok. 1900 r., nr rej. A – 478 decyzja z dnia 12.12.1983 r.
- park dworski, 2 poł. XIX w., nr rej. A – 563 decyzja z dnia 26.10.1987 r.

LASKOWO

- cmentarz ewangelicki, 2 poł. XIX w., nr rej. A – 577 decyzja z dnia 09.03.1989 r.

LIPIA GÓRA

- cmentarz ewangelicki, 2 poł. XIX w., nr rej. A – 578 decyzja z dnia 09.03.1989 r.
- zespół kościoła ewangelickiego, obecnie rzymskokatolickiego filialnego p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, w skład którego wchodzi:
 1. kościół (1909 r.) wraz z terenem przykościelnym
 2. pastorówka, ob. budynek mieszkalno – administracyjny (1870, 1909 r.) wraz z ogrodem
 3. cmentarz ewangelickinr rej. 651/Wlkp/A decyzja z dnia 28.02.2008 r.
- zespół stopnia wodnego „Krostkowo nr 11”, w skład którego wchodzi: jaz kozłowo – iglicowy, śluza skarpowa, budynek mieszkalny i gospodarczy śluzowego oraz budynek straży granicznej w miejscowościach Bąkowo, gm. Wyrzysk, pow. pilski i Lipia Góra, gm. Szamocin, pow. chodzieski, stanowiący element zabytkowych urządzeń hydrotechnicznych rzeki Noteci tj. od jazu i śluzy „Krostkowo nr 11” do jazu i śluzy „Krzyż nr 20” wraz z towarzyszącą zabudową, powstały na przełomie XIX i XX w. nr rej. 588/Wlkp/A decyzja z dnia 15.01.2008 r.

RACZYN/ NAŁĘCZA

- zespół kościoła ewangelickiego, obecnie rzymskokatolickiego parafialnego p.w. św. Józefa, w skład którego wchodzi:
 1. kościół w miejscowości Nałęczka, 1895 – 1896 r.
 2. pastorówka, ob. plebania w miejscowości Raczyn, 1905 r. nr rej. 827/Wlkp/A decyzja z dnia 05.10.2011 r.

SZAMOCIN

- historyczny układ urbanistyczny, XVIII – XIX w., nr rej. 694/Wlkp/A decyzja z dnia 07.08.2008 r.
- kościół katolicki parafialny p.w. NMP Wspomożycielki Wiemych, 1905 r., nr rej. A – 750 z dnia 29.12.1993 r.
- kościół ewangelicki, ob. katolicki filialny p.w. śś. Piotra i Pawła, 1827 - 1835 r., rozbudowa 1879 – 1890 r., 1913 r., nr rej. A – 760 z dnia 28.09.1994 r.
- ratusz, ob. Urząd Miasta i Gminy Szamocin, ok. 1887 r., nr rej. 384/Wlkp/A z dnia 14.07.2006 r.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

- cmentarz ewangelicki przy ul. Hallera, 2 poł. XIX w., nr rej. A – 579 z dnia 09.03.1989 r.

3.2 Wykaz zabytków nieruchomości ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Szamocin (obiekty podkreślone wpisane do rejestru zabytków wyszczególnione w punkcie 3.1)**ATANAZYN**

1. SZKOŁA, ob. dom nr 26, mur., pocz. XX w.
2. DOM nr 22, mur., pocz. XX w.
3. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 2 poł. XIX w.

BOROWO

4. DOM nr 6, mur., ok. 1910 r.
5. BUDYNEK GOSPODARCZY W ZAGRODZIE nr 15, mur./kam., XIX/XX w.
6. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 2 poł. XIX w.

BORÓWKI

7. ZAGRODA nr 1:
 - a. dom, mur., ok. 1920 r.,
 - b. obora, mur., ok. 1920 r.
8. DOM nr 2, mur., pocz. XX w.
9. BUDYNEK GOSPODARCZY W ZAGRODZIE nr 3, mur., 1938 r.
10. DOM nr 10, mur., ok. 1910.
11. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 2 poł. XIX w.
12. CMENTARZ KATOLICKI, czynny, 2 poł. XIX w.

HELIODOROWO

13. SZKOŁA, ob. dom nr 73, mur., ok. 1920 r.
14. DOM nr 54, mur., 1907 r.
15. DOM nr 69, mur., ok. 1920 r.
16. DOM nr 75, mur., pocz. XX w.
17. KAPLICZKA PRZY KOŚCIELE, mur., ok. 1910 r.
18. CMENTARZ KATOLICKI, czynny, 2 poł. XIX w.
19. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 2 poł. XIX w.

JAKTOROWO

20. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. P.W. ŚW. ANNY:
 - a. kościół, szach., 1763-1766, 1904, 1959-61 odnowienie
 - b. brama, mur., pocz. XX w.
 - c. figura Jezusa Chrystusa, mur., pocz. XX w.
 - d. cmentarz katolicki, przykościelny, nieczynny, 2 poł. XVIII w.
21. „STARY DWÓR”, ob. dom nr 8, mur., pocz. XIX w.
22. ZESPÓŁ FOLWARCZNY
 - a. gorzelnia, mur., ok. 1900 r.
 - b. transformator, mur., XIX/XX w.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

c. park dworski, poł. XIX w.

23. DOM nr 4, mur., pocz. XX w.
24. SZKOŁA, dom nr 14, mur., ok. 1925 r.
25. CMENTARZ KATOLICKI, czynny, pocz. XX w.
26. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 2 poł. XIX w.

JAKTORÓWKO

27. ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY:
 - a. dwór, tzw. Pałacyk Myśliwski, mur., ok. 1900 r., (nr 2)
 - b. park dworski, XIX/XX w.
28. DOM nr 1, mur., ok. 1910-20 r.

JÓZEFOWICE

29. SZKOŁA, ob. biblioteka, mur., ok. 1910 r.
30. DOM nr 34 mur., pocz. XX w.
31. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 2 poł. XIX w.

JÓZEFY

32. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:
 - a. obora ze stajniami, mur., l. 70-XIX w.

KOSARZYN

33. DOM MŁYNARZA, ob. dom nr 2, mur., ok. 1908 r.
34. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, XIX w.

LASKOWO

35. ZESPÓŁ SZKOŁY, ob. zagroda, ul. Szamocińska 21:
 - a. szkoła, ob. dom, mur., ok. 1920 r.
 - b. budynek gospodarczy, mur./drew., ok. 1920 r.
36. DWORZEC KOLEJOWY RACZYN, Laskowo, ob. dom, ul. Brzegowa 71, 1908 r.
37. DOM, ul. Szamocińska 31, mur., pocz. XX w.
38. DOM, ul. Żeglarska 18, mur., pocz. XX w.
39. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 2 poł. XIX w.
40. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 2 poł. XIX w.

LIPA

41. SZKOŁA, ob. dom nr 9, mur., ok. 1925 r.
42. DOM nr 17, mur., ok. 1910 r.
43. DOM nr 19, mur., ok. 1910 r.
44. DOM nr 23, mur., k. XIX w.
45. DOM nr 26, mur., ok. 1920 r.
46. DOM nr 34, mur./szach., k. XIX w.
47. KAPLICZKA - MB Królowa Korony Polskiej, mur., 1946 r.
48. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 2 poł. XIX w.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

LIPIA GÓRA

49. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO, ob. rzymskokatolickiego filialnego p.w. Wniebowzięcia NMP:
a. kościół, mur., poł. XIX w.
b. pastorówka, ob. dom nr 72, mur., ok. 1870, rozbud. 1909 r.
c. cmentarz ewangelicki, nieczynny, poł. XIX w.
50. ZESPÓŁ SZKOŁY nr 64:
a. szkoła, mur., 1901 r.
b. budynek gospodarczy, mur./drewn., ok. 1901 r.
51. PRZEDSZKOLE, nr 52, mur., ok. 1930 r.
52. DOM nr 4, mur./glin., 4 ćw. XIX w.
53. DOM nr 13, mur./kam., k. XIX w.
54. DOM nr 17, mur., k. XIX w.
55. DOM nr 18, mur., pocz. XX w.
56. DOM nr 19, mur., k. XIX w.
57. DOM nr 50, mur., ok. 1900 r.
58. DOM nr 53, mur., pocz. XX w.
59. DOM nr 55, mur./szach., ok. 1900 r.
60. DOM nr 56, mur., pocz. XX w.
61. DOM nr 68, mur., pocz. XX w.
62. DOM nr 75, mur./glin., ok. 1900 r.
63. DOM nr 76, mur., 1913 r.
64. DOM nr 79, mur., pocz. XX w.
65. DOM nr 87, mur./glin., ok. 1900 r.
66. DOM nr 89, mur., pocz. XX w.
67. DOM nr 94, mur., pocz. XX w.
68. DOM nr 99, mur., pocz. XX w.
69. DOM nr 105, mur., ok. 1920 r.
70. DOM nr 110, mur., pocz. XX w.
71. BUDYNEK MIESZKALNO - GOSPODARCZY nr 111, mur./glin., k. XIX w.
72. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 2 poł. XIX w.
73. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 1 poł. XIX w.
74. ZESPÓŁ STOPNIA WODNEGO „KROSTKOWO NR 11” na rzece Noteć, w skład którego wchodzi: śluza skarpowa, jaz kozłowo – iglicowy, 1912 – 1914 r.
75. ZESPÓŁ MIESZKALNO – GOSPODARCZY obsługi śluzy „KROSTKOWO NR 11”, mur., 1 ćw. XX w.

MIELIMAKA

76. BUDYNEK GOSPODARCZY W ZAGRODZIE nr 1, mur., pocz. XX w.

NADOLNIK

77. MŁYN WODNY, ob. magazyn, mur., 1930-1932 r.
78. DOM nr 13, mur., pocz. XX w.
79. DOM nr 15, mur., pocz. XX w.
80. DOM nr 16, mur., pocz. XX w.
81. CMENTARZ KATOLICKI, czynny, 1947 r.
82. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 1 poł. XIX w.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

83. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 2 poł. XIX w.
84. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 2 poł. XIX w.
85. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 2 poł. XIX w.

NAŁĘCZA

86. KOSTNICA, mur., ok.1920 r.
87. DOM nr 11, mur., pocz. XX w.
88. DOM nr 20, mur., pocz. XX w.

NOWY DWÓR

89. ZESPÓŁ SZKOŁY, ob. zagroda nr 26:
a. szkoła, ob. dom, mur., ok.1920 r.
b. budynek gospodarczy, mur./drewn., pocz. XX w.
90. DOM nr 14, mur., ok.1930 r.
91. DOM nr 17, mur., ok.1930 r.
92. DOM nr 18, mur., ok.1930 r.
93. DOM nr 30, mur., ok. 1920 r.
94. DOM nr 37, mur., XIX/XX w.
95. KUŹNIA W ZAGRODZIE nr 1, mur., ok. 1900 r.
96. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 2 poł. XIX w.

NOWY MŁYN I

97. OSADA LEŚNA, mur., 1934 r.

NOWY MŁYN II

98. MŁYN, mur., 1939 r.

PILKA

99. STODOŁA w zagrodzie LEŚNICZÓWKI, mur., poł. XIX w.
100. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 2 poł. XIX w.

RACZYN

101. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO, ob. rzymskokatolickiego parafialnego p.w. św. Józefa:
a. kościół, mur., 1895 r.
b. pastorówka (ob. plebania), nr 30, mur./szach., 1905 r.
c. budynek gospodarczy, mur., ok. 1905 r.
102. SZKOŁA, ob. dom nr 17, mur., k. XIX w.
103. DOM nr 29, mur./szach., 4 ćw. XIX w.

SOKOLEC

104. ZESPÓŁ FOLWARCZNY:
a. dom młynarza, ob. dom nr 3, mur., 1 poł. XIX w.
b. spichlerz, mur., 1 poł. XIX w.
105. DOM nr 10, mur., XIX/XX w.
106. DOM nr 13, d. poczta, mur., XIX/ XX w.
107. DOM nr 17, mur., ok.1910 r.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

108. DOM nr 19, mur., XIX/XX w.
109. DOM nr 21, mur., 1902 r.
110. DOM nr 24, mur./szach., k. XIX w.
111. DOM nr 27, mur., ok. 1910 r.
112. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 2 poł. XIX w.
113. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 1 poł. XIX w.
114. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 2 poł. XIX w.

STRZELCZYKI

115. DOM nr 1, mur., k. XIX w.
116. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 1 poł. XIX w.

SWOBODA

117. DOM nr 13, mur., XIX/XX w.

SZAMOCIN

118. UKŁAD URBANISTYCZNY, XVIII w., ok. 1800 r., poł. XIX w.
119. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO p.w. NMP Wspomożycielki Wiernych:
 - a. kościół, mur., 1905 r.
 - b. ogrodzenie, mur., pocz. XX w.
 - c. plebania, ul. Kościelna 13, mur., ok. 1870 r.
120. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO, ob. rzymskokatolickiego filialnego p.w. śś. Piotra i Pawła:
 - a. kościół, mur., 1827-1835 r., rozbud. 1879-1890, wieża 1913 r.
 - b. pastorówka, ob. wikariat, pl. Wolności 15, mur., ok. 1820 r.
 - c. budynek gospodarczy przy pastorówce, mur., ok. 1910 r.
121. ZESPÓŁ DWORSKI:
 - a. dwór, ob. Dom Dziecka, ul. Staszica 3, mur., 1 poł. XIX w.
 - b. oficyna, mur., XIX/XX w.
122. RATUSZ, pl. Wolności 19, mur., ok. 1887 r., rozbud. 1911 r.
123. SZKOŁA POWSZECHNA, ul. Szkolna 11, mur., pocz. XX w.
124. SZKOŁA EWANGELICKA, ob. biblioteka, USC, ul. Rynek 1, mur., 1836 r., przebudowana l. 70 – te XX w.
125. ZESPÓŁ DWORCA KOLEJOWEGO:
 - a. dworzec kolejowy, ul. Dworcowa 17, mur., 1908 r.
 - b. magazyn, mur./szach., 1908 r.
 - c. szalet z budynkiem gospodarczym, mur., 1908 r.
 - d. dom pracowników kolei, ul. Dworcowa 13, mur., ok. 1905 r.
 - e. dom pracowników kolei, ul. Dworcowa 15, mur., ok. 1905 r.
126. SALA WIDOWISKOWA, ul. Parkowa 4, szach., ok. 1926 r.
127. CMENTARZ KATOLICKI, nieczynny, ul. Parkowa, 2 poł. XIX w.
128. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, ul. Hallera, 2 poł. XIX w.
129. OGRODZENIE Z BRAMĄ CMENTARZA EWANGELICKIEGO przy ul. Hallera, mur./żel., XIX/XX w.
130. CMENTARZ KATOLICKI, czynny, ul. Szpitalna, pocz. XX w.
131. CMENTARZ ŻYDOWSKI, nieczynny, ul. Hallera, XVIII w.
132. MOGIŁA POWSTAŃCA, 1919 r.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

ul. Chodzieska

- 133. DOM nr 1, mur., ok. 1910 r.
- 134. DOM nr 35, mur., pocz. XX w.

ul. Dworcowa

- 135. DOM nr 2, mur., ok. 1925 r.
- 136. DOM nr 7, mur., ok. 1920 r.
- 137. DOM nr 11, mur., ok. 1905 r.
- 138. ZESPÓŁ DOMU nr 12:
 - a. dom, mur., ok. 1920 r.
 - b. altana, mur., ok. 1920 r.
 - c. budynek gospodarczy, mur., ok. 1920 r.
- 139. DOM nr 14, mur., l. 20-te XX w.
- 140. DOM nr 16, mur., ok. 1913 r.
- 141. DOM nr 30, mur., pocz. XX w.
- 142. DOM nr 32, mur., k. XIX w.

ul. gen. J. Hallera

- 143. DOM nr 1, mur., k. XIX w.
- 144. DOM nr 2, mur., poł. XIX w.
- 145. DOM nr 6, mur., ok. 1920 r.
- 146. DOM nr 8, mur., ok. 1915 r.
- 147. DOM nr 9, mur., ok. 1910 r.
- 148. DOM nr 12, mur., 3 ćw. XIX w.
- 149. DOM nr 15, mur., ok. 1870 r.
- 150. DOM nr 19, mur., ok. poł. XIX w.
- 151. DOM nr 20, mur., ok. 1870 r.
- 152. BUDYNEK GOSPODARCZY przy nr 29, drewno, poł. XIX w.
- 153. DOM nr 31, mur., 2 poł. XIX w.
- 154. DOM nr 32, mur., ok. 1910 r.
- 155. DOM nr 53, mur., pocz. XX w.
- 156. DOM nr 55, mur., l. 1930/40.

ul. Kościelna

- 157. DOM nr 1, mur., ok. 1900 r.
- 158. DOM nr 2, mur., poł. XIX w.
- 159. BUDYNEK GOSPODARCZY przy nr 14, mur., ok. 1900 r.

ul. Łąkowa

- 160. DOM nr 5, mur., k. XIX w.

ul. Marcinkowskiego

- 161. DOM nr 1, mur., k. XIX w.
- 162. DOM nr 4, mur., poł. XIX w.
- 163. DOM nr 7, mur., k. XIX w.
- 164. DOM nr 9, mur., ok. 1910 r.
- 165. DOM nr 25, mur., k. XIX w.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

-
- 166. DOM nr 27, mur., k. XIX w.
 - 167. DOM nr 33, mur., k. XIX w.
 - 168. DOM nr 47, mur., k. XIX w.
 - 169. DOM nr 49, mur., ok. 1900 r.
 - 170. DOM nr 53, mur., k. XIX w.
 - 171. DOM nr 58, mur., pocz. XX w.
 - 172. DOM nr 62, mur., k. XIX w.
 - 173. DOM nr 65, mur., 2 poł. XIX w.
 - 174. DOM nr 66, mur., k. XIX w.
 - 175. DOM nr 77, mur., k. XIX w.
 - 176. DOM nr 78, mur., k. XIX w.
 - 177. DOM nr 106, mur., k. XIX w.

ul. Margonińska

- 178. DOM nr 1, mur., ok. 1925 r.
- 179. DOM nr 2, mur./szach., poł. XIX w.
- 180. DOM nr 3, mur., pocz. XX w.
- 181. DOM nr 4, mur., poł. XIX w.
- 182. DOM nr 24, mur., pocz. XX w.

ul. Ogrodowa

- 183. DOM nr 4, mur., k. XIX w.

ul. Paderewskiego

- 184. DOM nr 1, mur., ok. 1910 r.
- 185. DOM nr 2, mur., k. XIX w.
- 186. DOM nr 3, mur., 2 poł. XIX w.
- 187. DOM nr 5, mur., k. XIX w.
- 188. DOM nr 6, mur., k. XIX w.
- 189. DOM nr 7, mur., ok. 1900 r.
- 190. DOM nr 8, mur., k. XIX w.
- 191. DOM nr 12, mur., k. XIX w.
- 192. DOM nr 13, mur., 1905 r.
- 193. DOM nr 14, mur., k. XIX w.
- 194. DOM nr 16, mur., XIX/XX w.
- 195. DOM nr 18, mur., ok. 1905 r.
- 196. DOM nr 19, mur./szach., poł. XIX w.
- 197. DOM nr 20, mur., ok. 1890 r.
- 198. DOM nr 21, mur., ok. 1900 r.
- 199. DOM nr 22, mur., ok. 1910 r.
- 200. DOM nr 26, mur., k. XIX w.
- 201. DOM nr 30, mur., ok. 1910 r.
- 202. DOM nr 32, mur., ok. 1910 r.

ul. Rynek

- 203. DOM nr 2, mur., ok. 1915 r.
- 204. DOM nr 4, mur., ok. 1910 r.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

-
205. DOM nr 5, mur., k. XIX w.
206. DOM nr 6, mur., ok. 1900 r.
207. DOM nr 7, mur., poł. XIX w.
208. DOM nr 8, mur., ok. 1900 r.
209. DOM nr 9, mur., pocz. XX w.
210. DOM nr 10, mur., pocz. XX w.
211. DOM nr 11, mur., 2 poł. XIX w.
212. DOM nr 12, mur., k. XIX w.
213. DOM nr 14, mur., ok. 1900 r.
214. DOM nr 15, mur., poł. XIX w.
215. DOM nr 17, mur., k. XIX w.
216. DOM nr 18, mur., ok. 1890 r.
217. DOM nr 19, mur., poł. XIX w.
218. DOM nr 20, mur., ok. 1910 r.
219. DOM nr 21, mur., k. XIX w.
220. DOM nr 23, mur., 1 poł. XIX w.
- ul. 19 Stycznia***
221. DOM nr 3 mur., 4 ćw. XIX w.
222. DOM nr 5, mur., 1 poł. XIX w.
223. DOM nr 7, mur., poł. XIX w.
224. SPICHLERZ, ul. 19 Stycznia, szach., poł. XIX w.
- ul. Szkolna***
225. DOM nr 3, mur., pocz. XX w.
226. DOM nr 6, mur., ok. 1900 r.
- ul. Wodna***
227. DOM nr 6, mur., ok. 1900 r.
228. DOM nr 22, mur., k. XIX w.
- plac Wolności***
229. DOM nr 1, mur., 1 poł. XIX w.
230. DOM nr 3, mur., ok. 1850 r.
231. DOM nr 6, mur./szach., poł. XIX w.
232. DOM nr 8, mur., k. XIX w.
233. DOM nr 9, mur., pocz. XX w.
234. DOM nr 13, mur., ok. 1900 r.
235. DOM nr 14, mur., k. XIX w.
236. DOM nr 16, mur., 2 poł. XIX w.
237. DOM nr 17, mur., 2 poł. XIX w.
238. DOM nr 20, mur./szach., 2 poł. XIX w.
239. DOM nr 22, mur., k. XIX w.
240. DOM nr 23, mur., k. XIX w.
241. DOM nr 24, mur./szach., poł. XIX w.
242. DOM nr 25, mur., k. XIX w.
243. DOM nr 26, mur./szach., poł. XIX w.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

244. DOM nr 28, mur., k. XIX w.
245. DOM nr 29, mur., ok. 1900 r.
246. DOM nr 30, mur./szach., poł. XIX w.
247. DOM nr 32, mur./szach., poł. XIX w.
248. DOM nr 38, mur./szach., poł. XIX w.
249. DOM nr 40, mur., poł. XIX w.
250. DOM nr 42, mur., poł. XIX w.

SZAMOTY

251. ZESPÓŁ DWORSKO - PARKOWY:
 - a. dwór, ob. dom nr 21, mur., k. XIX w.
 - b. pozostałości parku, k. XIX w.
252. SZKOŁA, ob. dom nr 17, mur., ok. 1930 r.
253. ZAGRODA nr 18:
 - a. dom, mur., 1924 r.
 - b. stodoła, mur., ok. 1925 r.
254. DOM nr 25, mur., ok. 1910 r.
255. ZAGRODA nr 28:
 - a. dom, mur., pocz. XX w.
 - b. obora, mur., pocz. XX w.
 - c. stodoła, mur./kam., pocz. XX w.
256. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 2 poł. XIX w.

WEŚREDNIK

257. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 2 poł. XIX w.

3.3 Zespoły najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie gminy (wpisane do rejestru zabytków – wykaz)

Na terenie gminy Szamocin do rejestru zabytków wpisane są trzy zespoły zabytków ruchomych stanowiących wystrój i wyposażenie kościołów:

- **Zespół zabytków ruchomych w kościele parafialnym p.w. św. Anny w Jaktorowie.** Do przedmiotowego zespołu, wpisanego do rejestru zabytków pod numerem 213/Wlkp/B decyzją z dnia 25.04.1985 r., należą obiekty w większości XVIII – wieczne, wykonane w stylistyce baroku i rokoka: ołtarze - główny i dwa boczne (uzupełnione elementami z pocz. XX w.), ambona, chrzcielnica, konfesjonał, kartusz herbowy na balustradzie chóru muzycznego, snycerska dekoracja ornamentalna w nawie nad głównym wejściem, a także rzeźby.
- **Zespół zabytków ruchomych w kościele parafialnym p.w. Najświętszej Maryi Panny Wspomożycielki Wiernych w Szamocinie.** Zabytkowe wyposażenie, wpisane do rejestru zabytków pod numerem 432/Wlkp/B z dnia 23.12.2015 r., obejmuje obiekty neobarokowe i eklektyczne, pochodzące z czasów budowy

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

świątyni (pocz. XX w.), m. in.: ołtarz główny, dwa ołtarze boczne, ambonę, chrzcielnicę, konfesjonały, ferefony, płaskorzeźbione sceny Drogi Krzyżowej, witraże oraz obiekty o starszej metryce – neoklasycystyczny prospekt organowy z instrumentem i krucyfiks w stylizyce baroku ludowego.

- **Zespół zabytków ruchomych w kościele filialnym p.w. śś. Piotra i Pawła w Szamocinie.** Przedmiotowy zespół, wpisany do rejestru zabytków pod numerem 433/Wlkp/B decyzją z dnia 23.12.2015 r., tworzą m. in. trzy wysokiej klasy artystycznej witraże z 1902 r. przedstawiające *Wniebowstąpienie, św. Piotra i św. Pawła* z pracowni Ferdynanda Müllera w Quedlinburgu oraz witraże ornamentalne w nawie, prospekt organowy z instrumentem wykonany w 1865 r., neorenesansowy obraz *Adoracja Chrystusa* z 1862 r. namalowany przez E. Josepha Boltza z Berlina, zegar wieżowy oraz barokowa chrzcielnica.

3.4 Krajobraz kulturowy (obszarowe wpisy do rejestru zabytków, parki kulturowe, parki krajobrazowe, obszary chronione – wykaz)

Obszarowe wpisy do rejestru

Historyczny układ urbanistyczny miasta Szamocin wpisany jest do rejestru zabytków pod numerem 694/Wlkp/A decyzją Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 07.08.2008 r. w granicach obejmujących swym zasięgiem: ulicę Marcinkowskiego od ulicy Szpitalnej także wraz z działkami na jej zapleczach oraz ulicę Paderewskiego, fragment ulicy Szkolnej, Rynek, Plac Wolności, ulicę Gen. J. Hallera – w jej szerszym fragmencie, ulicę 19 Stycznia i fragment ulicy Kościelnej kończący się terenem cmentarza parafialnego – wszystkie ulice wraz z działkami na zapleczach. Ponadto wpisem obszarowym objęty jest także południowo – zachodni fragment miasta z dawnym dworem znajdujący się w rozwidleniu ulicy Margonińskiej i Placu Wolności.

Obszar chronionego krajobrazu *Dolina Noteci*

Północna część gminy Szamocin zlokalizowana jest w granicach obszaru chronionego krajobrazu *Dolina Noteci*, ustanowionego Uchwałą Nr IX/56/89 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Pile z dnia 31 maja 1989 r. utrzymaną w mocy Rozporządzeniem Nr 5/98 Wojewody Piłskiego z dnia 15 maja 1998 r. Fragment południowej granicy obszaru chronionego krajobrazu przebiega przez miejscowości: Strzelczyki, Nadolnik, Mielimąkę, Laskowo, Atanazyń, Heliodorowo, Lipią Górę oraz Nowy Dwór, obejmuje również swym zasięgiem Jezioro Laskowskie Wielkie.

Obszar Natura 2000 – Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk *Dolina Noteci*

Na terenie gminy Szamocin występuje obszar ochrony siedlisk pod nazwą *Dolina Noteci* wyznaczony w ramach programu *Natura 2000* (kod PLH 300004). Obszar ten zlokalizowany jest w północnej części gminy i obejmuje pradolinę rzeczną, która ma przebieg równoleżnikowy. Południowa granica obszaru przebiega przez miejscowości: Raczyn, Józefowice, Atanazyń, Heliodorowo, Lipia Góra oraz Nowy Dwór.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

Obszar Natura 2000 – Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków *Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego*

Na terenie gminy Szamocin występuje obszar specjalnej ochrony ptaków pod nazwą *Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego* wyznaczony w ramach programu *Natura 2000* (kod obszaru PLB 300001). Obszar ten zlokalizowany jest w północnej części gminy i jego granice na terenie gminy w dużej mierze pokrywają się z obszarem ochrony siedlisk *Dolina Noteci*.

3.5 Zabytki archeologiczne

Dziedzictwo archeologiczne jest częścią dziedzictwa kulturowego i stanowi bogate źródło wiedzy na temat przeszłości człowieka. To obszerny i zróżnicowany zbiór materialnych śladów działalności człowieka, zarejestrowanych na powierzchni ziemi w postaci ruchomych lub nieruchomych zabytków archeologicznych. Jest to przede wszystkim zasób nieodnawialny, którego zachowanie w stanie niezmienionym powinno leżeć w interesie społecznym.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje w art. 3 ust.1 zabytek jako *nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową*. Zabytek archeologiczny został zdefiniowany natomiast jako *zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem*. Zatem zabytkiem archeologicznym będzie każdy ślad działalności człowieka znajdujący się na ziemi, w ziemi lub pod ziemią oraz przedmiot, którego zachowanie leżeć będzie w interesie społecznym, ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Dodatkowym rozwinięciem definicji zabytku z art. 3 ustawy jest art. 6, w którym nastąpił dodatkowy podział na zabytki archeologiczne, podlegające „w szczególności” ochronie prawnej. Są to *pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany oraz relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej*. Zastosowane sformułowanie „w szczególności” oznacza, że nie tylko zabytki archeologiczne wskazane w przepisie podlegają ochronie prawnej. Zabytki archeologiczne nie mogą ulegać kategoryzowaniu na te, które uważane są jako ważne, mniej ważne czy też bezwartościowe. Wszystkie zabytki archeologiczne, bez względu na stan zachowania podlegają ochronie, a właściwe zarządzanie dziedzictwem archeologicznym sprzyja jego utrzymaniu we właściwym stanie.

Wobec powyższego na zasób zabytków archeologicznych składają się zarówno tzw. stanowiska archeologiczne – warstwy kulturowe i obiekty archeologiczne, jak i ruchome zabytki z nich pochodzące oraz skarby. Europejska konwencja o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r. (Dz. U. z 1996 r. nr 120, poz. 564 ze zmianami) uznaje je jako źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

3.5.1 Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków

Na terenie gminy Szamocin nie ma stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków.

3.5.2 Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazowej

Na terenie gminy Szamocin zarejestrowano stanowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazowej. Należą do nich m.in. wczesnośredniowieczne grodzisko w Laskowie, stan. 20, ob. AZP 39-29/71, grodzisko stożkowate z późnego średniowiecza w Raczynie, stan. 2, ob. AZP 38-29/60 oraz nowoodkryte cmentarzysko kurhanowe w Nowym Dworze, stan. nr 16, ob. AZP 39-31/49.

3.5.3 Wykaz stanowisk archeologicznych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Archeologicznych łącznie z ich funkcją oraz krótka analiza chronologiczną (opis koncentracji stanowisk archeologicznych – uwarunkowania fizjograficzne)

Podstawową i wiodącą metodą ewidencjonowania stanowisk archeologicznych jest ogólnopolski program badawczo – konserwatorski Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). Program ten systematyzuje dotychczasowy zasób wiedzy o rozpoznaniu archeologicznym terenu poprzez obserwację archeologiczną oraz uwzględnianie informacji zawartych w archiwach, zbiorach muzealnych, instytucjach i publikacjach. Jest to ogromny zasób, podstawa, na której zbudowano dzisiejszą wiedzę o pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych procesach osadniczych na terenie ziem polskich. Do obecnego zbioru włączane są również informacje o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości, pochodzące z przypadkowych odkryć, z badań wykopaliskowych czy też szeregu metod badań nieinwazyjnych. Ponadto uzupełniającą metodą wykrywania i dokumentowania stanowisk archeologicznych są zdjęcia lotnicze. Od kilku lat w archeologii wykorzystywane jest lotnicze skanowanie laserowe LiDAR, które przyniosło oprócz weryfikacji i potwierdzenia szeregu archiwalnych stanowisk, odkrycia nowych stanowisk archeologicznych o własnej formie terenowej. W ten sposób tworzy się pełny zasób informacji poszerzający wiedzę na temat historii osadnictwa na danym terenie.

Według podziału fizyczno – geograficznego J. Kondrackiego obszar gminy Szamocin leży w makroregionie Pradoliny Toruńsko – Eberswaldzkiej, a dokładniej w mezoregionie Doliny Środkowej Noteci. Gmina Szamocin terytorialnie obejmuje wycinek dna pradoliny Noteci oraz krawędzi doliny Noteci wraz z systemem teras i przylegającymi do nich wysoczyznami morenowymi, na krótkich odcinkach przeciętanymi małymi ciekami wodnymi. Dno doliny Noteci jest z uwagi na rozległe i silnie podmokłe łąki, zaścielające całe wnętrze doliny, terenem niesprzyjającym rozwojowi osadnictwa. W wielu miejscach występują torfy i grzęzawiska, częściowo pozamieniane na hodowlane stawy rybne.

Stanowiska położone są głównie przy krawędzi doliny Noteci, najczęściej na terasie nadzalewowej Noteci oraz na krawędziach małych dolin rzecznych rozcinających terasy nadnoteckie. Na wysoczyznach występuje mniej pradziejowych

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

stanowisk archeologicznych, przy czym zawsze w pobliskim sąsiedztwie cieków lub ich dolin. Osadnictwo pradziejowe trwało nieprzerwanie na tym obszarze od mezolitu, poprzez neolit i epokę brązu aż do średniowiecza włącznie.

Na terenie gminy Szamocin zarejestrowano kilka skupisk stanowisk archeologicznych. Osadnictwo w pradziejach koncentrowało się głównie w rejonie takich miejscowości jak Nowy Dwór, Lipa, Swoboda, Sokolec czy Szamocin. Na szczególną uwagę zasługuje obozowisko mezolityczne i osada neolityczna zarejestrowane w miejscowości Lipa, stan. 1, usytuowane na wydmy, na powierzchni którego wystąpiła duża liczba narzędzi i odłupków krzemienych. Ponadto bogate osadnictwo mezolityczne i neolityczne z licznymi narzędziami krzemienymi (odłupki, rdzenie i wióry krzemienne) oraz osadnictwo kultury przeworskiej z okresu rzymskiego i wczesnego średniowiecza reprezentuje stanowisko archeologiczne położone w Nowym Dworze, stan. 3. Ponadto ślady osadnictwa z wczesnej epoki kamienia, epoki brązu, okresu wpływów rzymskich oraz wczesnego średniowiecza zarejestrowano w rejonie Sokolca i Borowa. Biorąc pod uwagę wyniki badań powierzchniowych AZP działalność osadnicza w rejonie miejscowości Strzelczyki i Nadolnika zapoczątkowana została w młodszej epoce kamienia, gdzie na uwagę zasługuje skupisko śladów osadniczych datowanych na okres neolitu i kontynuowana była we wczesnej epoce brązu.

Na uwagę zasługuje również rozległa osada datowana na Halsztatt i wczesne średniowiecze położona w miejscowości Szamoty, stan. 2. Usytuowana na piaszczystym wydłużonym cyplu nad jeziorem Skrzyneckim, w miejscu z natury obronnym, gdzie nie można wykluczyć jej charakteru obronnego.

Liczne stanowiska neolityczne, kultury łużyckiej, przeworskiej z okresu wpływów rzymskich oraz z młodszych faz wczesnego średniowiecza odkryto wokół miejscowości Atanazyń. Duże skupisko stanowisk archeologicznych zlokalizowano wokół Szamocina. Na szczególną uwagę zasługują osada i cmentarzysko kultury pomorskiej, stan. 8 i stan. 9.

W okresie wczesnego średniowiecza zajmowane są nie tylko rejony dolin rzecznych, ale i tereny wysoczyzny. Zewidencjonowane stanowiska archeologiczne o metryce sięgającej wczesnego średniowiecza odnotowujemy wokół Szamocina. W okresie późnego średniowiecza kształtują się układy poszczególnych miejscowości. Rejestrowane w ich obrębie w trakcie badań archeologicznych stanowiska archeologiczne o metryce średniowiecznej i nowożytniej wyznaczają tym samym ich najstarszą metrykę.

Wykaz stanowisk archeologicznych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Archeologicznych Gminy Szamocin

- Wykaz stanowisk archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków archeologicznych zlokalizowanych w zespołach oraz poza zespołami stanowisk archeologicznych:

1. ATANAZYŃ stan. 1, ob. AZP 39-29/1
2. ATANAZYŃ stan. 2, ob. AZP 39-29/2
3. ATANAZYŃ stan. 3, ob. AZP 39-29/3
4. ATANAZYŃ stan. 4, ob. AZP 39-29/4
5. ATANAZYŃ stan. 5, ob. AZP 39-29/5

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

6. ATANAZYN stan. 6, ob. AZP 39-29/6
7. ATANAZYN stan. 7, ob. AZP 39-29/7
8. BOROWO stan. 1, ob. AZP 39-30/12
9. BOROWO stan. 2, ob. AZP 39-30/13
10. BOROWO stan. 3, ob. AZP 39-30/14
11. BOROWO stan. 4, ob. AZP 39-30/15
12. BOROWO stan. 5, ob. AZP 39-30/16
13. BOROWO stan. 6, ob. AZP 39-30/17
14. BOROWO MAŁE stan. 1, ob. AZP 39-30/18
15. BORÓWKI stan. 1, ob. AZP 39-30/19
16. BORÓWKI stan. 2, ob. AZP 39-30/20
17. BORÓWKI stan. 3, ob. AZP 39-30/21
18. HELIODOROWO stan. 1, ob. AZP 39-30/22
19. HELIODOROWO stan. 2, ob. AZP 39-30/23
20. HELIODOROWO stan. 3, ob. AZP 39-30/24
21. HELIODOROWO stan. 4, ob. AZP 39-30/25
22. KOSARZYN stan. 1, ob. AZP 39-29/26
23. KOSARZYN stan. 2, ob. AZP 39-29/27
24. KOSARZYN stan. 3, ob. AZP 39-29/28
25. LASKOWO stan. 1, ob. AZP 39-29/29
26. LASKOWO stan. 2, ob. AZP 39-29/30
27. LASKOWO stan. 3, ob. AZP 39-29/31
28. LASKOWO stan. 4, ob. AZP 39-29/32
29. LASKOWO stan. 5, ob. AZP 39-29/35
30. LASKOWO stan. 6, ob. AZP 39-29/33
31. LASKOWO stan. 7, ob. AZP 39-29/34
32. LASKOWO stan. 9, ob. AZP 39-29/37
33. LASKOWO stan. 10, ob. AZP 39-29/38
34. LASKOWO stan. 11, ob. AZP 39-29/39
35. LASKOWO stan. 12, ob. AZP 39-29/40
36. LASKOWO stan. 14, ob. AZP 39-29/44
37. LASKOWO stan. 15, ob. AZP 39-29/45
38. LASKOWO stan. 16, ob. AZP 39-29/46
39. LASKOWO stan. 17, ob. AZP 39-29/47
40. LASKOWO stan. 18, ob. AZP 39-29/67
41. LASKOWO stan. 19, ob. AZP 39-29/68
42. LASKOWO stan. 20, ob. AZP 39-29/61
43. LASKOWO stan. 21, ob. AZP 39-29/62
44. LASKOWO stan. 22, ob. AZP 39-29/59
45. LASKOWO stan. 23, ob. AZP 39-29/60
46. LASKOWO stan. 24, ob. AZP 39-29/58
47. LIPA stan. 3, ob. AZP 38-31/3
48. LIPA stan. 4, ob. AZP 38-31/4
49. LIPA stan. 5, ob. AZP 38-31/5
50. LIPA stan. 6, ob. AZP 38-31/6
51. LIPA stan. 7, ob. AZP 38-31/7
52. LIPA stan. 8, ob. AZP 38-31/8

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

53. LIPA stan. 9, ob. AZP 38-31/9
54. LIPA stan. 10, ob. AZP 38-31/10
55. LIPA stan. 11, ob. AZP 38-31/11
56. LIPA stan. 13, ob. AZP 39-31/16
57. LIPA stan. 14, ob. AZP 39-31/17
58. LIPA stan. 15, ob. AZP 39-31/18
59. LIPA stan. 16, ob. AZP 39-31/19
60. LIPA stan. 17, ob. AZP 39-31/20
61. LIPA stan. 18, ob. AZP 39-31/21
62. LIPA stan. 19, ob. AZP 39-31/22
63. LIPA stan. 20, ob. AZP 39-31/23
64. LIPA stan. 22, ob. AZP 38-31/25
65. LIPA stan. 23, ob. AZP 39-31/49
66. LIPA stan. 24, ob. AZP 39-31/50
67. LIPA stan. 25, ob. AZP 39-31/51
68. LIPA stan. 28, ob. AZP 39-31/52
69. LIPA stan. 26, ob. AZP 38-31/35
70. LIPA stan. 27, ob. AZP 38-31/36
71. LIPIA GÓRA stan. 1, ob. AZP 38-31/12
72. LIPIA GÓRA stan. 2, ob. AZP 38-31/13
73. LIPIA GÓRA stan. 3, ob. AZP 38-30/7
74. LIPIA GÓRA stan. 4, ob. AZP 38-30/8
75. LIPIA GÓRA stan. 5, ob. AZP 38-30/9
76. LIPIA GÓRA stan. 6, ob. AZP 38-30/10
77. LIPIA GÓRA stan. 7, ob. AZP 38-31/32
78. LIPIA GÓRA stan. 8, ob. AZP 38-31/33
79. LIPIA GÓRA stan. 9, ob. AZP 38-31/34
80. LIPIA GÓRA stan. 10, ob. AZP 38-31/23
81. LIPIA GÓRA stan. 11, ob. AZP 38-31/24
82. NADOLNIK stan. 1, ob. AZP 39-29/41
83. NADOLNIK stan. 2, ob. AZP 39-29/42
84. NADOLNIK stan. 3, ob. AZP 39-29/48
85. NADOLNIK stan. 4, ob. AZP 39-29/43
86. NADOLNIK stan. 5, ob. AZP 39-29/56
87. NADOLNIK stan. 6, ob. AZP 39-29/57
88. NOWY DWÓR stan. 1, ob. AZP 39-31/1
89. NOWY DWÓR stan. 2, ob. AZP 39-31/2
90. NOWY DWÓR stan. 3, ob. AZP 39-31/3
91. NOWY DWÓR stan. 4, ob. AZP 39-31/4
92. NOWY DWÓR stan. 5, ob. AZP 39-31/5
93. NOWY DWÓR stan. 6, ob. AZP 39-31/6
94. NOWY DWÓR stan. 7, ob. AZP 39-31/7
95. NOWY DWÓR stan. 8, ob. AZP 39-31/8
96. NOWY DWÓR stan. 9, ob. AZP 39-31/9
97. NOWY DWÓR stan. 10, ob. AZP 39-31/10
98. NOWY DWÓR stan. 11, ob. AZP 39-31/11
99. NOWY DWÓR stan. 12, ob. AZP 39-31/12

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

100. NOWY DWÓR stan. 13, ob. AZP 39-31/13
101. NOWY DWÓR stan. 14, ob. AZP 39-31/14
102. NOWY DWÓR stan. 15, ob. AZP 39-31/15
103. NOWY DWÓR stan. 16, ob. AZP 38-31/1
104. NOWY DWÓR stan. 17, ob. AZP 38-31/2
105. NOWY MŁYN stan. 1, ob. AZP 40-29/2
106. PIŁKA stan. 1, ob. AZP 40-29/1
107. RACZYN stan. 1, ob. AZP 39-28/29
108. SOKOLEC stan. 1, ob. AZP 39-31/44
109. SOKOLEC stan. 2, ob. AZP 39-31/45
110. SOKOLEC stan. 3, ob. AZP 39-31/46
111. SOKOLEC stan. 4, ob. AZP 39-31/47
112. SOKOLEC stan. 5, ob. AZP 39-30/1
113. SOKOLEC stan. 6, ob. AZP 39-30/2
114. SOKOLEC stan. 7, ob. AZP 39-30/3
115. SOKOLEC stan. 8, ob. AZP 39-30/4
116. SOKOLEC stan. 9, ob. AZP 39-30/5
117. SOKOLEC stan. 10, ob. AZP 39-30/6
118. STRZELCZYKI stan. 1, ob. AZP 39-29/49
119. STRZELCZYKI stan. 2, ob. AZP 39-29/50
120. STRZELCZYKI stan. 3, ob. AZP 39-28/1
121. STRZELCZYKI stan. 4, ob. AZP 39-29/52
122. STRZELCZYKI stan. 5, ob. AZP 39-29/53
123. STRZELCZYKI stan. 6, ob. AZP 39-29/54
124. STRZELCZYKI stan. 7, ob. AZP 39-29/55
125. STRZELCZYKI stan. 8, ob. AZP 39-29/51
126. SWOBODA stan. 1, ob. AZP 39-31/40
127. SWOBODA stan. 2, ob. AZP 39-31/41
128. SWOBODA stan. 3, ob. AZP 39-31/42
129. SWOBODA stan. 4, ob. AZP 39-31/43
130. SWOBODA stan. 5, ob. AZP 39-30/7
131. SWOBODA stan. 6, ob. AZP 39-30/8
132. SWOBODA stan. 7, ob. AZP 39-30/9
133. SWOBODA stan. 8, ob. AZP 39-30/10
134. SWOBODA stan. 9, ob. AZP 39-30/11
135. SWOBODA stan. 10, ob. AZP 39-31/53
136. SZAMOCIN stan. 1, ob. AZP 39-29/8
137. SZAMOCIN stan. 2, ob. AZP 39-29/9
138. SZAMOCIN stan. 3, ob. AZP 39-29/10
139. SZAMOCIN stan. 4, ob. AZP 39-29/11
140. SZAMOCIN stan. 5, ob. AZP 39-29/12
141. SZAMOCIN stan. 6, ob. AZP 39-29/13
142. SZAMOCIN stan. 7, ob. AZP 39-29/15
143. SZAMOCIN stan. 8, ob. AZP 39-29/16
144. SZAMOCIN stan. 8, ob. AZP 39-29/20
145. SZAMOCIN stan. 9, ob. AZP 39-29/21
146. SZAMOCIN stan. 10, ob. AZP 39-29/22

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

147. SZAMOCIN stan. 11, ob. AZP 39-29/23
148. SZAMOCIN stan. 12, ob. AZP 39-29/24
149. SZAMOCIN stan. 13, ob. AZP 39-29/25
150. SZAMOCIN stan. 14, ob. AZP 39-29/63
151. SZAMOCIN stan. 15, ob. AZP 39-29/64
152. SZAMOCIN stan. 16, ob. AZP 39-29/65
153. SZAMOCIN stan. 18, ob. AZP 39-29/69
154. SZAMOCIN stan. 19, ob. AZP 39-29/70
155. SZAMOCIN stan. 21, ob. AZP 39-29/72
156. SZAMOCIN stan. 24, ob. AZP 39-29/75
157. SZAMOCIN stan. 25, ob. AZP 39-29/76
158. SZAMOCIN stan. 26, ob. AZP 39-29/77
159. SZAMOTY stan. 1, ob. AZP 39-30/26
160. SZAMOTY stan. 2, ob. AZP 39-30/27
161. SZAMOTY stan. 3, ob. AZP 39-30/28
162. SZAMOTY stan. 4, ob. AZP 39-30/29
163. SZAMOTY stan. 5, ob. AZP 39-30/30
164. SZAMOTY stan. 6, ob. AZP 39-30/31
165. SZAMOTY stan. 7, ob. AZP 39-30/32
166. SZAMOTY stan. 9, ob. AZP 39-29/19
167. SZAMOTY stan. 10, ob. AZP 39-29/14
168. SZAMOTY stan. 14, ob. AZP 39-29/17
169. SZAMOTY stan. 15, ob. AZP 39-29/18

- historyczny układ urbanistyczny miasta Szamocina wraz z nawarstwieniami kulturowymi wpisany do rejestru zabytków pod numerem rejestru 694/Wlkp/A z dnia 07.08.2008 r.

Zespoły stanowisk archeologicznych oraz stanowiska archeologiczne poza zespołami zostały uwzględnione na mapie topograficznej w skali 1: 25 000 (załącznik nr 2).

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego

4.1 Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków

4.1.1 Stan zachowania zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków

MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	STAN ZACHOWANIA
BOROWO	cmentarz ewangelicki	3
BORÓWKI	cmentarz katolicki	4
JAKTOROWO	kościół par. p.w. św. Anny	4
	cmentarz przykościelny	4
	park	3/4
JAKTORÓWKO	Pałacyk Myśliwski	w trakcie remontu - 3
	park	3/4
LASKOWO	cmentarz ewangelicki	2
LIPIA GÓRA	cmentarz ewangelicki	2
	kościół fil. p.w. Wniebowzięcia NMP	3/4
	pastorówka, ob. budynek mieszkalno – administracyjny	3/4
	cmentarz ewangelicki w zespole kościoła	2
	zespół stopnia wodnego „Krostkowo nr 11”	3/4
RACZYN / NAŁĘCZA	kościół par. p.w. św. Józefa	4
	plebania	4
SZAMOCIN	kościół par. p.w. NMP Wspomożenia Wiernych	4
	kościół fil. p.w. śś. Piotra i Pawła	3/4
	cmentarz ewangelicki	2/3
	ratusz	4/5

LEGENDA:

1. Bardzo zły
2. Zły
3. Dostateczny
4. Dobry
5. Bardzo dobry

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

- Kościół parafialny rzymskokatolicki p.w. NMP Wspomożenia Wiernych w Szamocinie wraz z jednorodnym neobarokowo – eklektycznym wyposażeniem znajduje się w dobrym stanie technicznym. Od 2002 r. prowadzono przy obiekcie prace remontowo – konserwatorskie obejmujące: remont dachu oraz elewacji, malowanie i konserwację wnętrza.
- Kościół ewangelicki, obecnie filialny rzymskokatolicki p.w. śś. Piotra i Pawła w Szamocinie znajduje się w stanie dostatecznym z przemalowanym wnętrzem. Remontu wymaga pokrycie dachowe wykonane z ceramicznej dachówki karpiówki, częściowo nieszczelne.
- Ratusz, obecnie Urząd Miasta i Gminy znajduje się w bardzo dobrym stanie technicznym po przeprowadzonych pracach remontowych związanych także z jego rozbudową. Prace te, zakończone w październiku 2018 r., zostały wykonane zgodnie z pozwoleniem Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
- Kościół parafialny p.w. św. Anny w Jaktorowie obecnie w trakcie prac remontowo – konserwatorskich, które zostaną zakończone w bieżącym roku 2019. Dotychczas wykonano nowe pokrycie dachowe z gontu na nawie i wieży, wzmocniono konstrukcję wieży, wzmocniono i wymieniono uszkodzone elementy konstrukcyjne ścian, wykonano nową podłogę z desek. Do zakończenia prac w zakresie obecnego remontu pozostało wykonanie nowych drzwi zewnętrznych odwzorowujących historyczną stolarkę. Przedmiotowe prace były dofinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach projektu *Ochrona oraz zwiększenie wartości dziedzictwa kulturowego obszaru Diecezji Bydgoskiej – rewaloryzacja i konserwacja drewnianych zabytków* oraz przez Gminę Szamocin. W latach następnych niezbędne jest wykonanie instalacji elektrycznej i przeciwpożarowej, na które parafia uzyskała już pozwolenie wojewódzkiego konserwatora zabytków oraz przeprowadzenie prac remontowo – konserwatorskich wnętrza świątyni.
- Kościół ewangelicki, obecnie rzymskokatolicki parafialny p.w. św. Józefa w Nałęczu znajduje się w dobrym stanie technicznym. W roku 2013 przeprowadzono prace remontowe przy kościele polegające na wymianie pokrycia dachowego i wzmocnieniu więźby dachowej. Prace te zostały wykonane zgodnie z udzielonym przez WWKZ pozwoleniem. Wnętrze świątyni również utrzymane jest w dobrym stanie technicznym.
- Pastrówka w Raczynie obecnie użytkowana jako plebania znajduje się w dobrym stanie technicznym. W roku 2018 wymieniono na obiekcie pokrycie dachowe wraz ze wzmocnieniem więźby dachowej. Prace te zostały wykonane zgodnie z udzielonym przez WWKZ pozwoleniem.
- Kościół ewangelicki, obecnie rzymskokatolicki filialny p.w. Wniebowzięcia NMP w Lipiej Górze z przemalowanym wnętrzem znajduje się w stanie dostatecznym. Bieżących prac naprawczych wymaga pokrycie dachowe.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

- Pastorówka w Lipiej Górze, obecnie budynek mieszkalny należący do Parafii Ewangelicko – Augsburskiej znajduje się w stanie dostatecznym jako obiekt użytkowany i na bieżąco monitorowany.
- Pałacyk Myśliwski w Jaktorówku pochodzący z początku XX wieku znajduje się w rękach prywatnych. Obecnie przy obiekcie trwają prace remontowe na podstawie udzielonego przez WWKZ pozwolenia.
- Zespół stopnia wodnego „Krostkowo nr 11” znajduje się w stanie dostatecznym. Obecnie trwają prace projektowe zmierzające do remontu poszczególnych elementów zespołu.
- Parki w Jaktorowie i Jaktorówku znajdują się w stanie dostatecznym, ich granice i układ kompozycyjny w znacznej mierze się zachowały. Wymagają bieżących prac pielęgnacyjno – rewaloryzacyjnych. Na terenie parku w Jaktorowie znajdował się dwór, który w chwili obecnej nie istnieje.
- Cmentarze na terenie gminy znajdują się w przeważającej mierze w złym stanie. W stanie dobrym wymagającym jedynie bieżących prac pielęgnacyjnych jest cmentarz katolicki w Borówkach oraz cmentarz przykościelny w Jaktorowie. Pozostałe (w Borowie, Laskowie, Lipiej Górze i Szamocinie) wymagają większych prac, zarówno sanitarno – porządkowych jak i rewaloryzacyjnych.

4.1.2 Stan zachowania zabytków ruchomych

1) wpisanych do rejestru zabytków

- Zespół zabytków ruchomych w kościele parafialnym p.w. św. Anny w Jaktorowie. W l. 2017 – 2019 przeprowadzono prace konserwatorskie przy ołtarzu głównym, dwóch ołtarzach bocznych, ambonie i chrzcielnicy. Przedmiotowe prace były dofinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach projektu *Ochrona oraz zwiększenie wartości dziedzictwa kulturowego obszaru Diecezji Bydgoskiej – rewaloryzacja i konserwacja drewnianych zabytków*. Pozostałe obiekty stanowiące wyposażenie kościoła – konfesjonał, rzeźby, elementy snycerskie posiadają uszkodzenia drewnianej struktury, spękania, ubytki formy i warstw technologicznych, ponadto są przemalowane, co zniekształca ich walory zabytkowe i artystyczne.
- Zespół zabytków ruchomych w kościele parafialnym p.w. NMP Wspomożycielki Wiernych w Szamocinie. W l. 2016 – 2018 wykonano konserwację ołtarza głównego, ambony i dwóch feretronów. Przedmiotowe prace dofinansowane były przez Gminę Szamocin, Powiat Chodzieski, Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego. Aktualnie prowadzona jest konserwacja jednego z ołtarzy bocznych. W ramach udzielonego w 2016 r. pozwolenia WWKZ planowane są również prace przy drugim ołtarzu bocznym

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

oraz dwóch konfesjonaliach. Konserwacji powinien być również poddany prospekt organowy, który jest przemalowany. Pozostałe elementy wyposażenia wpisanego do rejestru zabytków znajdują się w stanie dość dobrym.

- Zespół zabytków ruchomych w kościele filialnym p.w. śś. Piotra i Pawła w Szamocinie.
Witraż *św. Piotr* posiada pęknięcia szkła i przetarcia farby. Mechanizm zegara wieżowego jest nieczynny. Pozostałe elementy wyposażenia wpisanego do rejestru zabytków znajdują się w dobrym lub dostatecznym stanie zachowania.

2) ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków

- zespół wyposażenia kościoła filialnego p.w. Wniebowzięcia NMP w Lipiej Górze, obejmujący obiekty wykonane w stylistyce neogotyku: ołtarz główny z 1861 r., kosz ambony, kropielnicę, organy, witraże ornamentalne w prezbiterium, a także neorenesansowy feretron. Obiekty zachowane są w stanie dostatecznym, w witrażach występują ubytki szkła.
- wyposażenie kościoła parafialnego p.w. św. Józefa w Racyniu, w skład którego wchodzi chrzcielnica, prospekt organowy, świeczniki i lampka wieczna. Obiekty zachowane są w stanie dobrym.

4.1.3 Stan zachowania dziedzictwa archeologicznego oraz istotne zagrożenia dla zabytków archeologicznych

Zabytki archeologiczne są szczególnie narażone na zagrożenia, czy to z powodu niewystarczającej wiedzy na temat zasad ochrony dziedzictwa archeologicznego, czy też samego rozumienia przedmiotu ochrony prawnej. Regulacje prawne i decyzje administracyjne często są niedoceniane i niechętnie odbierane przez dzisiejsze społeczeństwo, jednakże stanowią najczęściej jedyną drogę ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego.

Ochrona dziedzictwa archeologicznego opiera się na zasadzie zrównoważonego rozwoju, według której obecny poziom cywilizacyjny umożliwia wykorzystanie potencjału kulturowego, ekonomicznego i społecznego dziedzictwa archeologicznego bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na jego poznanie i obcowanie z autentycznymi, nienaruszonymi zabytkami przeszłości. Jest to zasada, która zwraca uwagę na ochronę zabytków archeologicznych *in situ*, czyli w miejscu ich pierwotnego występowania, przez zachowanie ich dla przyszłych pokoleń w stanie możliwie nienaruszonym.

Stanowiska archeologiczne nie wpisane do rejestru zabytków, a ujawnione podczas archeologicznych badań powierzchniowych (Archeologiczne Zdjęcie Polski), przypadkowych odkryć czy też na podstawie danych z lotniczego skanowania laserowego stanowią cenny zasób informacji, na które składa się archeologiczne dziedzictwo kulturowe. Najlepiej zachowane są stanowiska archeologiczne położone na terenach leśnych, nieużytkach, łąkach czy też na obszarach niezabudowanych. Najbardziej

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

zagrożone są te, które znajdują się na polach uprawnych bądź występują w bezpośredniej kolizji z inwestycjami budowlano – ziemnymi.

Wśród wszystkich zabytków kultury zabytki archeologiczne należą do kategorii zabytków najbardziej narażonych na bezpowrotne zniszczenie. Są to głównie zagrożenia związane z nieustanną eksploracją stanowisk archeologicznych, czyli takich miejsc, na obszarze których występują zabytki archeologiczne właściwe dla określonej formacji kulturowej oraz określonej chronologii. Dziedzictwo archeologiczne to bardzo obszerny i jednocześnie zróżnicowany zbiór materialnych śladów działalności człowieka, jednakże zabytki archeologiczne nie podlegają wartościowaniu, bowiem w myśl art. 6 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 2067 ze zmianami), wszystkie zabytki archeologiczne – bez względu na stan zachowania podlegają ochronie i opiece.

Aktualnie zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są inwestycje budowlane i przemysłowe, nielegalna eksploatacja piasek oraz żwirowni oraz głęboka orka na polach uprawnych. Do szczególnych zagrożeń możemy również dopisać działalność tzw. „poszukiwaczy skarbów”, którzy przy użyciu detektora metalu niszczą bezpowrotnie stanowiska archeologiczne i ich kontekst. Wiele zagrożeń wynika z przyspieszonego rozwoju gospodarczego – jak już wspomniano użycie ciężkiego sprzętu w rolnictwie, rozwój budownictwa na obrzeżach miejscowości, budowa dróg i nowych ulic, rozwój infrastruktury.

Podstawowym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych są inwestycje związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, które wymagają prowadzenia prac ziemno – budowlanych. Roboty ziemne prowadzone w strefach ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych wymagają prowadzenia badań archeologicznych, na które właściwy miejscowo konserwator zabytków wydaje pozwolenie w myśl art. 36 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Jest to szczególnie ważne podczas takich inwestycji jak budowa budynków mieszkalnych i usługowych oraz inwestycji liniowych: przyłączy kanalizacji deszczowych, sanitarnych, gazowych, telekomunikacyjnych. Natomiast realizacja inwestycji takich jak budowa obwodnic, dróg, zbiorników retencyjnych, eksploatacja piasek i żwirowni, kopalnie kruszywa, bezwzględnie wymaga prawidłowego rozpoznania terenu pod względem faktycznej ilości stanowisk archeologicznych oraz przeprowadzenia ratowniczych badań wykopaliskowych na wytypowanych stanowiskach. Z uwagi na szeroko-płaszczyznowy zakres prac ziemnych charakteryzujący tego typu przedsięwzięcia budowlane, w bezpowrotny sposób niszczy się substancję zabytkową i obiekty archeologiczne. Przebudowa układów historycznych, założeń pałacowo-parkowych prowadzi także do naruszenia średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych, dlatego wszelkie roboty ziemne powinny być prowadzone pod nadzorem archeologa. Wyniki badań często stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie epizodów osadniczych na tym terenie. Pozwalają one skorygować, uszczegółwić i potwierdzić dane ze źródeł pisanych. Pozyskany w trakcie badań materiał ruchomy umożliwi uzupełnienie danych o kulturze materialnej mieszkańców. Należy pamiętać również o pracach ziemno-budowlanych związanych z przebudową lub rozbiórką budynków wpisanych do rejestru zabytków. Towarzyszące im badania archeologiczne są niezwykle istotne w procesie rekonstrukcji dawnej zabudowy.

Zagrożeniem dla dziedzictwa archeologicznego jest również rozwój turystyki zwłaszcza nad rzekami, jeziorami i w obszarach leśnych. Tereny te atrakcyjne obecnie

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

pod względem rekreacyjnym, często były okupowane przez ludzi w pradziejach i wczesnym średniowieczu. Bezpośredni dostęp do wody, który stanowił podstawę egzystencji osadniczej umożliwiał tworzenie niezwykle licznych osad o metryce sięgającej od epoki kamienia po czasy nowożytne.

Rozwój przemysłu, turystyki, budownictwa mieszkaniowego, może stanowić istotne zagrożenie dla zabytków archeologicznych, dlatego ważne jest wypełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich określonych przez właściwego miejscowo konserwatora zabytków.

4.1.4 Obszary największego zagrożenia dla zabytków w gminie

1) nieruchomych

Na terenie gminy Szamocin znajduje się 38 zewidencjonowanych cmentarzy, w tym 7 wpisanych do rejestru zabytków. Jest to najbardziej zagrożony pod względem konserwatorskim obszar. Cmentarze te w większości są nieczynne i niezagospodarowane, więc ulegają postępującej degradacji. Wiele z nich jest nieogrodzonych, stąd pozostałości starych nagrobków i metalowych krat są zagrożone kradzieżą z uwagi na łatwy dostęp oraz na zarośnięcie samosiejkami i licznymi krzewami.

Znacznym zagrożeniem dotyczącym układu i wnętrza urbanistycznego miasta Szamocina wpisane do rejestru zabytków jest degradacja zabytkowej substancji spowodowana wymogami współczesnej cywilizacji. Wymiana historycznej tkanki budynków w postaci oryginalnych drewnianych stolarek okiennych i drzwiowych, ceramicznego pokrycia dachowego, a także pozbawianie budynków ich pierwotnych dekoracji architektonicznych negatywnie wpływa nie tylko na same obiekty, ale także na zabytkowe wnętrza miasta. Podobne problemy związane z wystrojem elewacji dotyczą także charakterystycznej zabudowy wiejskiej i folwarcznej. Zagrożenia te związane są nie tylko z wymianą stolarek okiennych i drzwiowych, ale także powiązane niejednokrotnie z powiększeniami otworów okiennych bądź ich zamurowaniami, a także niekontrolowanymi rozbudowami zniekształcającymi zabytkowy wizerunek zabudowy.

2) ruchomych

W stosunku do zabytków ruchomych w gminie największym zagrożeniem jest niewłaściwy montaż instalacji elektrycznej narażający obiekt jak i jego wyposażenie na pożar oraz brak odpowiedniego zabezpieczenia przeciwpożarowego i antywłamaniowego.

3) archeologicznych

Największym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowo-osadniczych na terenie gminy Szamocin będą wszelkie inwestycje związane

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, które wymagają prowadzenia prac ziemno-budowlanych. Do tych inwestycji można zaliczyć m.in:

- rozbudowę sieci kanalizacyjnej w m. Borowo, Heliodorowo, Lipa, Lipia Góra, Nałęcza, Nowy Dwór, Raczyn, Swoboda, Szamoty oraz w Jaktorowie;
- podłączenie do sieci gazowej poszczególnych wsi gminy;
- budowę obwodnicy na drodze wojewódzkiej 191 oraz wybudowanie nowej drogi łączącej drogi wojewódzkie 190 i 192 w Zacharzynie oraz Szamocinie;
- budowa domów jednorodzinnych i budynków usługowych na terenie miasta i gminy Szamocin.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych oraz pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych niezbędne jest uzgadnianie oraz wypełnianie przez inwestorów wytycznych konserwatorskich zawartych w decyzjach i opiniach Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

4.2 Uwarunkowania wynikające ze *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szamocin* (wynikająca ze studium ochrona zabytków nieruchomych i dziedzictwa archeologicznego)

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szamocin zostało przyjęte Uchwałą Nr XXVI/259/18 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 23.02.2018 r. Jest to dokument planistyczny określający zasady polityki zagospodarowania przestrzennego gminy i stanowi zbiór zapisów ustalonych jako uwarunkowania i kierunki zagospodarowania będące podstawą do opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W studium sformułowano następujące wnioski dotyczące uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego wynikających ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków gminy:

- dziedzictwo kulturowe gminy Szamocin tworzą obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków, ujęte w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz stanowiska archeologiczne;
- najmocniejszą stroną dziedzictwa kulturowego gminy jest dobrze zachowany historyczny układ urbanistyczny miasta Szamocin;
- istotne dziedzictwo kulturowe gminy stanowią zabytkowe cmentarze, które w większości znajdują się w złym stanie zachowania wymagającym jak najszybszego podjęcia działań mających na celu zahamowanie ich degradacji, m. in. poprzez odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- tradycyjny, charakterystyczny krajobraz kulturowy gminy tworzą również historyczne obiekty nieobjęte ochroną konserwatorską (szczególnie kapliczki, krzyże, dawne zabudowania mieszkalne i gospodarcze), w stosunku do których wskazane jest podjęcie działań zmierzających do ich zachowania.

Ponadto określono główne cele w zakresie kształtowania krajobrazu kulturowego oraz zasady jego ochrony:

- układ urbanistyczny miasta Szamocin:
 - zachowanie historycznie ukształtowanej siatki ulic i rynku,

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

- uwzględnianie przy podziałach wtórnych nieruchomości przyległych do wymienionych ulic historycznych zasad wydzielenia nieruchomości i tradycyjnego sposobu rozmieszczania zabudowy na działkach budowlanych,
- zachowanie historycznie ukształtowanych linii zabudowy,
- utrzymanie istniejącej zabudowy noszącej cechy tradycyjnej architektury regionalnej i realizację nowej w nawiązaniu do tradycyjnej, w szczególności w zakresie: architektury budynków, gabarytów, kształtów dachów, kolorystyki pokryć dachowych i elewacji;
- obiekty zabytkowe:
- utrzymanie w dobrym stanie technicznym,
- użytkowanie niezagrażające zachowanym wartościom kulturowym tych obiektów (np.: w przypadku zmiany sposobu użytkowania, prowadzonych remontów, przebudów);
- wyeksponowanie w przestrzeni i możliwie szerokie udostępnienie obiektów będących zabytkami;
- ochrona i kształtowanie otoczenia obiektów zabytkowych w sposób niezagrażający ich ekspozycji w przestrzeni, np. poprzez zachowanie wokół zabytków przestrzeni niezabudowanej (jeśli taka istnieje) oraz ograniczanie realizacji w bezpośrednim otoczeniu zabytków, na osiach i otwarciach widokowych obiektów o wielkości lub gabarytach przesłaniających widok na zabytek,
- ochrona i utrzymanie istniejącej zabudowy historycznej o wyraźnych cechach tradycyjnej architektury regionalnej;
- ochrona istniejących na terenie gminy: kapliczek i krzyży przydrożnych, cmentarzy historycznych.

W studium sformułowano zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków:

- w stosunku do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków:
- trwale zachowanie historycznej formy architektonicznej i substancji budowlanej,
- utrzymanie (ewentualnie rewaloryzacja) otoczenia obiektu zabytkowego, zgodnie z historycznym zagospodarowaniem,
- opracowanie rozwiązań inwestycyjnych na podstawie zaleceń konserwatorskich, zgodnie z odpowiednimi przepisami szczególnymi dotyczącymi ochrony zabytków,
- zapewnienie warunków prawnych i organizacyjnych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków poprzez ich odpowiednie utrzymanie,
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- uwzględnienie działań ochronnych w planowaniu przestrzennym,
- dla zabytkowego układu urbanistycznego Szamocina obowiązuje utrzymanie historycznej kompozycji układu urbanistycznego, w tym istniejących parceli, ciągów ulicznych, linii zabudowy wyznaczonej przez zabudowę historyczną, gabarytów wysokościowych zabudowy wytyczonych wysokością zachowanej zabudowy historycznej, historycznych dominant i ich ekspozycji, dostosowanie nowych obiektów do historycznej kompozycji przestrzennej.
- w stosunku do budynków ujętych w gminnej ewidencji zabytków:

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

-
- ochrona przed rozbiórką i likwidacją obiektu, chyba że względy bezpieczeństwa publicznego stanowią o konieczności rozbiórki obiektu,
 - utrzymanie obiektu w dobrym stanie technicznym lub przywracanie obiektu do właściwego stanu technicznego, o ile jest to możliwe technicznie i uzasadnione ekonomicznie,
 - ograniczenie zmiany gabarytów obiektów, rozbudowy i nadbudowy,
 - zachowanie historycznych elementów dekoracyjnych,
 - ograniczenie wymiany tradycyjnych pokryć dachowych (o ile zostały zachowane) na pokrycia nienawiązujące do historycznej wartości obiektu,
 - ograniczenie istotnych zmian kształtu dachu,
 - ograniczenie zamurowywania okien i wymiany stolarki okiennej na nową o innych wymiarach i bez nawiązania do dotychczasowych podziałów okien,
 - ograniczenie zamurowywania drzwi wejściowych i wymiany stolarki drzwi na nowe bez nawiązania do formy tradycyjnej,
 - ograniczenie tynkowania i malowania części elewacji budynku w sposób wyróżniający ją z całości budynku,
 - ograniczanie ocieplania budynków po stronie zewnętrznej, w sposób przesłaniający detale i historyczne elewacje,
 - ograniczenie likwidacji wystroju elewacji, ograniczenie wybijania otworów w ścianach zewnętrznych bez nawiązania do kompozycji budynku i mocowania reklam zasłaniających wystrój.
- w stosunku do zabytkowych cmentarzy:
 - dla cmentarzy czynnych (katolickich) – utrzymanie kompozycji przestrzennej, a w szczególności: alei, podziału na kwatery, ochrona historycznych mogił, pomników, krzyży, ogrodzeń i bram, zieleni cmentarnej,
 - dla cmentarzy nieczynnych z zachowanymi śladami ich istnienia (ewangelickich, katolickich, żydowskich) – utrzymanie jako obszaru o funkcji estetyczno – kulturowej i skupiska zieleni wysokiej, uporządkowanie terenu w zakresie zieleni i ciągów komunikacyjnych, renowacja i ochrona zachowanych zabytkowych pomników, krzyży, nagrobków, ogrodzeń.
 - w stosunku do zabytkowych parków:
 - utrzymanie kompozycji przestrzennej poszczególnych założeń, a w szczególności zabytkowych: alei, wnętrz krajobrazowych, kompozycji roślinnych, budowli i obiektów małej architektury,
 - ochrona zachowanego starodrzewu.
 - w stosunku do zabytków archeologicznych:
 - obowiązek prowadzenia badań archeologicznych podczas realizacji inwestycji związanych z zalesianiem, zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, jak również z zadaniami inwestycyjnymi związanymi z szerokopłaszczyznowymi pracami ziemnymi,
 - obowiązek prowadzenia badań archeologicznych podczas inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem, wymagających prac ziemnych, podejmowanych na terenie historycznej zabudowy miejscowości oraz w obrębie zabytkowej architektury, cmentarzy i zabytkowej zieleni.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

4.3 Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy Szamocin

Gmina Szamocin nie posiada gminnego planu zagospodarowania przestrzennego. Obowiązują 24 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla fragmentów miejscowości w gminie, z czego 5 zawiera zapisy uwzględniające ochronę zabytków nieruchomych i archeologicznych. Należą do nich:

- 1) Uchwała Nr XXII/162/2001 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 23.03.2001 r. (Dz. Urz. Woj. Wlkp. Nr 61, poz. 1144 z dnia 04.06.2001 r.) w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Laskowo – gmina Szamocin
 - a. w planie oznaczono obiekty figurujące w ewidencji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków jako objęte ochroną konserwatorską oraz wprowadzono zapisy:
 - *szczególna ochrona oznaczonych na rysunku obiektów zabytkowych polegająca na obowiązku zachowania formy dachu, rysunku elewacji, szczegółów stolarki okiennej i drzwiowej;*
 - *dachy obiektów zabytkowych można kryć wyłącznie dachówką ceramiczną;*
 - *prawo adaptacji zabudowy gospodarczej na potrzeby gospodarki agroturystycznej z zachowaniem charakterystycznych elementów zewnętrznej formy architektonicznej.*
 - b. dla ochrony dziedzictwa archeologicznego oznaczono na rysunku planu obszary ochrony oraz wprowadzono zapis:
 - *dla oznaczonych na rysunku obszarów ochrony archeologicznej wprowadza się obowiązek zgłaszania przez inwestora zamiaru przystąpienia do robót ziemnych i budowlanych Konserwatorowi Zabytków Archeologicznych – Delegatura w Pile.*
- 2) Uchwała Nr XXVIII/201/01 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 28.12.2001 r. (Dz. Urz. Woj. Wlkp. Nr 32, poz. 986 z dnia 28.02.2002 r.) w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Szamocin – rejon ulicy Górnej
 - a. w planie wymieniono budynek przy ul. Margonińskiej 1 jako objęty ochroną konserwatorską i wprowadzono dla niego następujący zapis: *w budynku położonym przy ul. Margonińskiej 1 obowiązuje zakaz zmiany kąta pochylecia połączeń dachowych, a w przypadku nadbudowy obowiązuje wprowadzenie gzymsu oddzielającego poszczególne kondygnacje, ponadto wszystkie zmiany formy budynku ze względu na ochronę konserwatorską wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Oddziałem Służby Ochrony Zabytków; zapis ten jednak nie chroni zabytkowego obiektu wprowadzając możliwość jego nadbudowy i rozbudowy, co jest niezgodne z zasadami ochrony konserwatorskiej.*
 - b. dla ochrony dziedzictwa archeologicznego oznaczono na rysunku planu strefy ochrony archeologicznej i wprowadzono następujący zapis: *dla terenów objętych strefą ochrony archeologicznej ustala się obowiązek*

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

uzgadniania planowanych robót ziemnych z Konserwatorem Zabytków Archeologicznych.

- 3) Uchwała Nr XXVIII/202/01 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 28.12.2001 r. (Dz. Urz. Woj. Wlkp. Nr 32, poz. 987 z dnia 28.02.2002 r.) w sprawie zmiany miejscowych planów ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Szamocin i gminy Szamocin
- a. w planie wyznaczono m.in. granice obszaru chronionego krajobrazu *Dolina Noteci* oraz granice strefy ochrony archeologicznej ponadto wprowadzono zapisy dotyczące ww. stref:
- *dla terenów objętych strefą ochrony archeologicznej ustala się obowiązek uzgadniania planowanych robót ziemnych z Konserwatorem Zabytków Archeologicznych.*
 - *na terenach wchodzących w obszar chronionego krajobrazu Dolina Noteci obowiązuje zakaz realizacji inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi określonych Rozporządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (Dz. U. nr 93 poz. 589).*
- 4) Uchwała Nr X/74/2007 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 28.12.2007 r. (Dz. Urz. Woj. Wlkp. Nr 42, poz. 865 z dnia 27.03.2008 r.) w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Szamocin rejon ulicy Marcinkowskiego i Tartacznej oraz gminy Szamocin część wsi Szamotoły
- W planie ujęto następujące zapisy:
- *ochronę dziedzictwa kulturowego i zabytków zapewnia obowiązek uzyskiwania zgody Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków na wszelkie zmiany formy architektonicznej obiektów objętych ochroną konserwatorską to jest budynków usytuowanych przy Al. Marcinkowskiego pod numerami: 54, 58, 62, 66, 78, 84, 86, 96, 106, 108;*
 - *dla obszaru objętego ochroną zabytków archeologicznych, przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, ustala się obowiązek uzgodnienia z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Konserwatorskiej w Poznaniu - Delegatura w Pile prac ziemnych związanych z realizacją inwestycji celem ustalenia obowiązującego inwestora zakresu badań archeologicznych;*
 - *obowiązuje zachowanie poczwórnej alei drzew w pasie drogowym Al. Marcinkowskiego z prawem usuwania drzew chorych i suchych oraz obowiązkiem uzupełniania nasadzeń gatunkami szlachetnymi.*
- 5) Uchwała Nr XIV/130/16 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 23.06.2016 r. (Dz. Urz. Woj. Wlkp. poz. 4376 z dnia 06.07.2016 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Szamocin na obszarze części działek o numerach ewidencyjnych 1185/1 i 1185/2 położonych przy ul. Margonińskiej
- W planie wprowadzono zapis: *dla ochrony archeologicznej dziedzictwa kulturowego, podczas prac ziemnych związanych z zabudowaniem*

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

i zagospodarowaniem terenu, należy przeprowadzić badania archeologiczne zgodnie z przepisami o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wynikają z treści zawartej w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i każdorazowo są uzgadniane z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

4.4 Uwarunkowania wynikające ze *Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Szamocin na lata 2011 – 2020*

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Szamocin na lata 2011 – 2020 podjęta została Uchwałą Nr VIII/61/11 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 15 września 2011 r.

W rozdziale IV *Zasoby Gminy i ich ocena* wymieniono najcenniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego w mieście i na terenie gminy. W dalszej części dokumentu w analizie SWOT jako mocne strony gminy wymieniono liczne zabytki i pomniki przyrody, natomiast w szansach na promocję gminy uwzględniono *starania o zakwalifikowanie Doliny Noteci do zabytków dziedzictwa światowego UNESCO*.

W celach pośrednich *Strategii* określono kierunki działania, w których wymieniono m.in.

- zbudowanie sieciowego systemu informacji i promocji turystycznej gminy wraz z wyznaczeniem i oznakowaniem ścieżek turystycznych i przyrodniczo – edukacyjnych z dostępem do cennych obiektów oraz miejsc cennych przyrodniczo, kulturowo i historycznie oraz znakowanie przy drogach dojazdów do nich;
- opiekowanie się i rewitalizowanie już nielicznych - zarówno w gminie jak i w całej północnej Wielkopolsce (dawnego przygranicznego obszaru nawiedzanego przez wojny i narażonego na zniszczenia) - zabytków i pamiątek przeszłości (m.in. zespołów folwarcznych, cmentarzy, chat i zagród poolęderskich, spichlerzy, obiektów sakralnych);
- utworzenie lapidarium, tj. muzealnego zbioru fragmentów dawnych budowli, nagrobków, posągów itp.
- znakowanie i promowanie miejsc lokalizacji zabytkowych obiektów natury i kultury, atrakcyjnych krajobrazów, miejsc widokowych itp. Pomocna w tym może być LGD *Dolina Noteci i 7 Ryb*, dysponująca na ten cel środkami w ramach projektów współpracy.

4.5 Uwarunkowania wynikające z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej

- *Program Ochrony Środowiska dla Gminy Szamocin na lata 2017 – 2020 z perspektywą do 2024 r.*, przyjęty Uchwałą Nr XXV/253/17 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 20 grudnia 2017 r., określa politykę ochrony środowiska w gminie. Niniejszy dokument zawiera analizę stanu środowiska naturalnego na terenie gminy, na podstawie której określono cele, kierunki i zadania wynikające z istniejących zagrożeń i problemów, mające na celu poprawę stanu środowiska z uwzględnieniem ochrony klimatu i jakości powietrza, racjonalnego i zrównoważonego

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

gospodarowania wodami, odpadami, zasobami geologicznymi, glebowymi, przyrodniczymi, edukacji ekologicznej. W przedmiotowym dokumencie nie uwzględniono ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytkowych zasobów gminy.

- na terenie gminy Szamocin znajdują się 22 obiekty stanowiące pomniki przyrody:
 - 1) **Głaz „Zaczarowana Karoca”** obwód 632 cm, dł. 240 cm, wys. 148 cm, szer. 176 cm - głaz znajduje się przy skrzyżowaniu dróg z Szamocina w kierunku łąk nadnoteckich Atanazyn – Kosarzyn, uznany za pomnik przyrody w 1957 r., poz. 157
 - 2) **Grupa drzew w zabytkowym parku w Jaktorowie:**
 - **16 dębów szypułkowych** o obwodach: 597, 506, 620, 266, 372, 399, 406, 274, 444, 443, 661, 332, 570, 509, 458, 314 cm, wysokość od 21 m do 25 m, szerokość korony od 12 m do 24 m – uznane za pomnik przyrody w 1982 r., poz. 293
 - **kłon zwyczajny** o obwodzie 301 cm, wys. 18 m, szer. korony 16 m,
lipa drobnolistna o obwodzie 283 cm, wys. 17 m, szer. korony 14 m,
lipa szerokolistna o obwodzie 241 cm, wys. 16 m, szer. korony 14 m – uznane za pomnik przyrody w 1986 r., poz. 462
 - 3) **Cis pospolity w Szamocinie** (blisko apteki przy Rynku) o obwodzie 166 cm, wys. 5 m, szer. korony 9 m, uznany za pomnik przyrody w 1982 r., poz. 339
 - 4) **Lipa drobnolistna w miejscowości Atanazyn** (drzewo rośnie w narożniku cmentarza) o obwodzie 349 cm, wys. 20 m, szer. korony 14m – wiek ok. 200 lat, uznana za pomnik przyrody w 1992 r., poz. 575
- w granicach gminy znajduje się również obszar chronionego krajobrazu *Dolina Noteci* oraz dwa obszary ochrony przyrody objęte programem *Natura 2000* – obszar ochrony siedlisk *Dolina Noteci* i obszar specjalnej ochrony ptaków *Dolina Środkowej Noteci i Kanalu Bydgoskiego*.

4.6 Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zabytków archeologicznych

- uwzględnianie zabytków archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków na załącznikach graficznych przy sporządzaniu dokumentów planistycznych gminy;
- uwzględnianie przez inwestorów wytycznych dotyczących ochrony dziedzictwa archeologicznego określonych w decyzjach i opiniach wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

5. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

6. Sprawozdanie z realizacji *Gminnego programu opieki nad zabytkami dla Miasta i Gminy Szamocin na lata 2016 – 2019*

Gmina nie sporządziła sprawozdania z realizacji *Gminnego programu opieki nad zabytkami dla Miasta i Gminy Szamocin na lata 2016 – 2019*.

Z założeń ww. programu zrealizowano:

- wprowadzono dodatkowe oznakowania obiektów zabytkowych w formie tablic informacyjnych przy tych obiektach
- zgodnie z Uchwałą Nr VI/40/11 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 26.05.2011 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przyznano następujące dotacje:
 1. 2016 r. - kościół parafialny p.w. NMP Wspomożycielki Wiemych w Szamocinie, prace konserwatorskie i restauratorskie przy ołtarzu głównym – 40.000 zł (Uchwała Nr XIV/139/16 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 23.06.2016 r.);
 2. 2017 r. - kościół parafialny p.w. NMP Wspomożycielki Wiemych w Szamocinie, prace konserwatorskie i restauratorskie obejmujące konserwację i rekonstrukcję dekoracji malarskiej oraz malowanie zgodnie z pierwotną kolorystyką ścian i sklepień – 40.000 zł (Uchwała Nr XX/215/17 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 27.04.2017 r.);

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

3. 2017 r. – kościół parafialny p.w. św. Anny w Jaktorowie, prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane – 200.000 zł (Uchwała Nr XIX/194/17 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 31.03.2017 r.);
 4. 2018 r. – plebania w Raczynie, prace remontowe – 30.000 zł (Uchwała Nr XXVII/284/18 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 29.03.2018 r.).
- *Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Szamocin na lata 2016 – 2019*, przyjęty Uchwałą Nr VII/58/15 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 24.09.2015 r. (Dz. Urz. Woj. Wlkp. poz.5575 z dnia 01.10.2015 r.), został udostępniony na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Miasta i Gminy Szamocin.

7. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

7.1 Gminna ewidencja zabytków

a) nieruchomości

- W 2011 roku została wykonana gminna ewidencja zabytków w formie zbioru kart adresowych dla wszystkich obiektów nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w wykazie wojewódzkiego konserwatora zabytków z wyłączeniem obiektów nieistniejących. Ww. ewidencja została przyjęta Zarządzeniem Nr 25/2015 Burmistrza Miasta i Gminy Szamocin z dnia 19 czerwca 2015 r.
 - aktualizacja i weryfikacja gminnej ewidencji zabytków:
 - systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane dane i dokumentację fotograficzną,
 - rozpoznawanie i wprowadzanie do ewidencji zmian powstałych w wyniku rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów,
 - włączanie lub wyłączenie obiektów w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

b) archeologicznych

- W 2012 roku została wykonana gminna ewidencja zabytków archeologicznych w formie zbioru kart adresowych wraz z wykazem zabytków archeologicznych, przyjęta Zarządzeniem Nr 25/2015 Burmistrza Miasta i Gminy Szamocin z dnia 19 czerwca 2015 roku. Do zbioru kart wykonano ponadto mapę z naniesionymi zespołami stanowisk archeologicznych oraz pojedynczymi stanowiskami (załącznik nr 2).
 - uzupełnianie i weryfikowanie wykonanej ewidencji zabytków archeologicznych poprzez włączanie informacji o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

od charakteru badań oraz uzyskiwanych wyników badań weryfikacyjnych Archeologicznego Zdjęcia Polski, na podstawie informacji otrzymanych od Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 roku zmieniającym rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2019 r. poz. 1886) w § 18 wprowadzono następujące zapisy:

- o zamiarze włączenia karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków, o włączeniu tej karty, o sporządzeniu nowej karty adresowej zabytku, o zamiarze wyłączenia karty adresowej zabytku z gminnej ewidencji zabytków lub o wyłączeniu tej karty wójt (burmistrz, prezydent miasta) zawiadamia niezwłocznie właściciela lub posiadacza zabytku albo nieruchomości, która przestała być zabytkiem;
- zawiadomienie o zamiarze włączenia karty adresowej zabytku będącego historycznym układem urbanistycznym lub ruralistycznym, historycznym zespołem budowlanym, terenem, na którym znajduje się znaczna ilość zabytków archeologicznych, lub nieruchomością o nieuregulowanym stanie prawnym do gminnej ewidencji zabytków, o włączeniu tej karty, o sporządzeniu nowej karty adresowej takiego zabytku, o zamiarze wyłączenia karty adresowej takiego zabytku z gminnej ewidencji zabytków lub o wyłączeniu tej karty dokonuje się w drodze obwieszczenia umieszczonego na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej;
- zawiadomienie o zamiarze włączenia karty adresowej zabytku, o sporządzeniu nowej karty adresowej zabytku albo o zamiarze wyłączenia karty adresowej zabytku z gminnej ewidencji zabytków umieszcza się na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej do czasu zamieszczenia informacji odpowiednio o włączeniu karty adresowej zabytku, o włączeniu nowej karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków albo o wyłączeniu karty adresowej zabytku z gminnej ewidencji zabytków;
- wójt (burmistrz, prezydent miasta) o zamiarze włączenia karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków, o sporządzeniu nowej karty adresowej zabytku albo o zamiarze wyłączenia karty adresowej zabytku z gminnej ewidencji zabytków zawiadamia właściciela lub posiadacza zabytku albo nieruchomości lub rzeczy ruchomej, która przestała być zabytkiem, na co najmniej 14 dni przed planowanym terminem włączenia karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków albo wyłączenia tej karty z gminnej ewidencji zabytków;
- do zawiadomienia o włączeniu karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków lub o sporządzeniu nowej karty adresowej zabytku

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

dołącza się odpowiednio potwierdzoną kopię karty adresowej zabytku albo nowej karty adresowej zabytku.

7.2 Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

Na podstawie Rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 r. nr 212, poz. 2153) w 2015 r. opracowano *Gminny Plan Ochrony Zabytków na Wypadek Konfliktu Zbrojnego i Sytuacji Kryzysowych dla Miasta i Gminy Szamocin*. Plan ten został zaktualizowany w 2018 r.

➤ coroczna aktualizacja planu.

7.3 Udostępnianie i promocja zabytków nieruchomych

- rozpowszechnienie informacji na temat obiektów wpisanych do rejestru zabytków z terenu gminy – na bieżąco, podczas opracowywania folderów promujących gminę, podczas wyjazdów i współpracy z innymi gminami i miastami
- udostępnienie niniejszego *Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023* na stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminy Szamocin
- współpraca z instytucjami wprowadzającymi dodatkowe oznakowania na drogach gminnych, powiatowych i wojewódzkich w celu ułatwienia dojazdu do obiektów wpisanych do rejestru zabytków – głównie do najcenniejszego zabytku gminy jakim jest XVIII – wieczny kościół parafialny p.w. św. Anny w Jaktorowie
- utworzenie na terenie miasta ścieżki dydaktycznej przedstawiającej jego historię, krajobraz i zabytki także te nie wpisane do rejestru zabytków a kształtujące jego przestrzeń i będące świadectwem jego przeszłości oraz oznakowanie ich tablicami informacyjnymi
- uwzględnienie obiektów zabytkowych przy wyznaczaniu tras turystycznych i ścieżek dydaktycznych gminy
- ustalenie z właścicielami obiektów zabytkowych możliwości i zasad ich udostępniania

7.4 Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

- włączenie tematyki ochrony dóbr kultury do zajęć szkolnych w szkołach podstawowych prowadzonych przez gminę
- wdrażanie do zajęć szkolnych pojęć związanych z krajobrazem kulturowym gminy i regionu
- informowanie młodzieży szkolnej o zasobach krajobrazu kulturowego gminy, powiatu i województwa

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

- zorganizowanie w ramach zajęć szkolnych wycieczek krajoznawczych, rowerowych po najciekawszych i najważniejszych miejscach w gminie i powiecie oraz przedstawienie im obiektów zabytkowych

7.5 Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania

- współdziałanie z Urzędem Ochrony Zabytków w sprawie informowania właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na ich remonty
- nawiązanie współpracy z właścicielami obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków poprzez:
 - rozpowszechnianie wśród nich informacji na temat zasad konserwatorskich, zasad etyki i profilaktyki konserwatorskiej
 - zbieranie od nich informacji na temat przeprowadzonych remontów i odnotowanie tych faktów w kartach adresowych obiektów
- aktywne zachęcanie sektora prywatnego do zagospodarowania obiektów zabytkowych
- określenie zasad i możliwości udzielania pomocy finansowej właścicielom remontującym obiekty zabytkowe (wpisane do rejestru zabytków i ujęte w gminnej ewidencji zabytków) w ramach środków zabezpieczonych w budżecie gminy na dany rok (dotacje, ulgi podatkowe)

Od dnia wejścia w życie Ustawy z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2017 r. poz. 1595) w trybie określonym odrębnymi przepisami Rada Gminy może udzielić dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane także przy zabytku znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

7.6 Określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych

W celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawastrzeń kulturowych podczas inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, ważne jest określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych, wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków, w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie przez inwestorów wymogów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych określonych w opiniach i decyzjach Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

7.7 Poprawa stanu zachowania zabytkowych cmentarzy (wpisanych do rejestru zabytków i figurujących w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków)

Podjęcie próby rozwiązania problemu nieczynnych cmentarzy na terenie gminy Szamocin. Ustalenie w planach zagospodarowania przestrzennego docelowych funkcji cmentarzy poprzez wyszczególnienie, które pozostaną cmentarzami i objęte będą programem rewitalizacji (najlepiej zachowane z licznymi nagrobkami), a które stanowiąc będą tereny zieleni urządzonej bądź pozostałości po cmentarzach z zachowaniem starodrzewia i ewentualnym zgrupowaniem pozostałości nagrobków w formie miejsca pamięci lub lapidarium. Ponadto przeprowadzenie inwentaryzacji fotograficznej i opisowej cennych zachowanych nagrobków i pozostałych elementów cmentarzy we współpracy z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków.

Gmina Szamocin nie jest właścicielem żadnego z cmentarzy.

7.8 Określenie sposobu realizacji poszczególnych celów gminnego programu opieki nad zabytkami zawartych w punkcie 5**7.8.1 Obiekty zabytkowe stanowiące własność gminy Szamocin**

Obiektem wpisanym do rejestru zabytków stanowiącym własność gminy Szamocin jest jedynie dawny Ratusz w Szamocinie, obecnie pełniący funkcję Urzędu Miasta i Gminy. W październiku 2018 r. zakończył się generalny remont z rozbudową obiektu, na który to Gmina uzyskała pozwolenie WWKZ.

7.8.2 Obiekty niebędące własnością gminy Szamocin

Pozostałe obiekty wpisane do rejestru zabytków stanowią własność:

- kościoły, przykościelny cmentarz katolicki w Jaktorowie, cmentarz katolicki w Borówkach – własność parafii rzymskokatolickich;
- zespół kościoła ewangelickiego ob. katolickiego w Lipiej Górze zróżnicowany jest pod względem własnościowym - kościół stanowi własność parafii rzymskokatolickiej, pastorówka – własność parafii ewangelicko – augsburskiej, zaś cmentarz własność Skarbu Państwa w zarządzie Starosty Chodzieskiego;
- Pałacyk Myśliwski w Jaktorówku – własność prywatna;
- pozostałe obiekty: cmentarze, parki w Jaktorowie i w Jaktorówku, a także stopień wodny na rzece Noteci „Krostkowo 11” – własność Skarbu Państwa.

Ww. obiekty nie są własnością Gminy Szamocin, w związku z czym nie ma ona możliwości bezpośredniego sprawowania opieki nad tymi zabytkami, a co za tym idzie - nie ma wpływu na sposób ich użytkowania. Natomiast działania pośrednie wynikające z ustawy jak również polityki gminy Szamocin polegają na:

- prowadzeniu edukacji na poziomie szkół podstawowych na terenie gminy w zakresie informacji o zasobie zabytków i krajobrazu kulturowego regionu oraz możliwościach ich ochrony,

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

- promowaniu wśród mieszkańców gminy i przybywających tu gości najcenniejszych zabytków,
- wspieraniu przy współdziałaniu Urzędu Ochrony Zabytków poczynań związanych z właściwym utrzymaniem i zagospodarowaniem zabytków i ich otoczenia,
- określaniu przy sporządzaniu dokumentów planistycznych warunków i sposobów ochrony zabytków wpisanych do rejestru zabytków jak również figurujących w gminnej ewidencji zabytków,
- wykonaniu dokumentacji fotograficznej i opisowej związanej z problematyką zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych na terenie gminy Szamocin (ewidencja gminna).

8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Podmiotem formułującym gminny program opieki nad zabytkami jest samorząd gminy. Realizacja programu odbywać się będzie poprzez zespół działań władz gminy na rzecz osiągnięcia celów w nim przyjętych.

Samorząd ma oddziaływać na różne podmioty mające do czynienia z obiektami zabytkowymi, w tym także na mieszkańców głównie zabytkowej przestrzeni miasta Szamocina, tak by wywołać ich pożądane zachowanie prowadzące do realizacji zamierzonych celów.

Zakłada się, że w realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Szamocin wykorzystane zostaną następujące grupy instrumentów: instrumenty prawne, finansowe, koordynacji, społeczne oraz instrumenty kontrolne.

- **Instrumenty prawne**
 - a) dokumenty wydawane przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wynikające z przepisów ustawowych
 - b) programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego
 - c) uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem zagadnień ochrony zabytków
 - d) wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków z terenu miasta i gminy, które powinny być objęte ochroną prawną
- **Instrumenty finansowe**
 - a) dotacje
 - b) subwencje
 - c) dofinansowania
 - d) programy uwzględniające finansowanie z funduszy Unii Europejskiej

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

- **Instrumenty koordynacji**
 - a) strategię rozwoju gminy
 - b) plany rozwoju lokalnego
 - c) programy prac konserwatorskich
 - d) programy ochrony środowiska
 - e) studia i analizy, koncepcje
 - f) plany rewitalizacji
- **Instrumenty społeczne**
 - a) edukacja kulturowa
 - b) informacja
 - c) współpraca
 - d) współdziałanie z organizacjami społecznymi
- **Instrumenty kontrolne**
 - a) utworzenie w ramach organizacyjnych Urzędu Miasta i Gminy Szamocin Zespołu Koordynującego pracami realizującymi poszczególne zadania wynikające z ustaleń niniejszego programu. W skład zespołu wchodzi pracownicy Urzędu Miasta i Gminy Szamocin:
 - 1. Eugeniusz Kucner – Burmistrz Miasta i Gminy Szamocin
 - 2. Jacek Ratajczak – Inspektor d/s gospodarki komunalnej
 - 3. Sławomira Hadaś-Lipska – Podinspektor d/s rozwoju gminy
 - b) aktualizacja bazy danych ewidencji gminnej
 - c) monitoring stanu środowiska kulturowego

9. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Burmistrz Miasta i Gminy Szamocin zobowiązany jest do sporządzania co 2 lata sprawozdania z gminnego programu opieki nad zabytkami. Sprawozdanie to przedstawiane jest Radzie Gminy. Po 4 latach program powinien zostać zaktualizowany i ponownie przyjęty przez Radę Gminy.

Do wykonania powyższego zadania utworzono Zespół Koordynujący monitorujący *Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023* poprzez analizę stopnia jego realizacji.

10. Wewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z art. 81, art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Rada Gminy może udzielić dotacji na ochronę i konserwację

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

zabytków, jednakże wymagane jest ustalenie przez nią procedury postępowania w tej sprawie. Zasady udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków z budżetu Miasta i Gminy Szamocin określa:

- Uchwała Nr VI/40/11 Rady Miasta i Gminy Szamocin z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

11. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Obowiązek dbania o stan zabytków *ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* nakłada na właścicieli i posiadaczy zabytków.

Wsparciem dla zadań z zakresu ochrony zabytków są zewnętrzne źródła dofinansowania udzielane zgodnie z obowiązującą ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami.

- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (www.gov.pl/web/kultura/) w ramach programu *Ochrona Zabytków* - celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.
- Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków (poznan.wuoz.gov.pl) – dotacje przyznawane są na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków na podstawie wniosków złożonych przez właścicieli, posiadaczy lub użytkowników zabytków
- Samorząd Województwa Wielkopolskiego (www.bip.umww.pl) – budżet województwa wielkopolskiego przewiduje środki na pomoc finansową ukierunkowaną na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami. Są to dotacje celowe z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych zarówno jednostkom sektora finansów publicznych jak również pozostałym jednostkom.
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji. Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych (www.gov.pl/web/mswia/) - Fundusz Kościelny. Dotacje udzielane są kościelnym osobom prawnym na konserwację i remonty zabytkowych obiektów sakralnych i kościelnych, również remonty ruchomego wyposażenia obiektów sakralnych oraz stałych elementów wystroju wnętrz.
- Starostwo Powiatowe w Chodzieży – na podstawie Uchwały Nr XXIII/122/2016 Rady Powiatu Chodzieskiego z dnia 31 sierpnia 2016 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

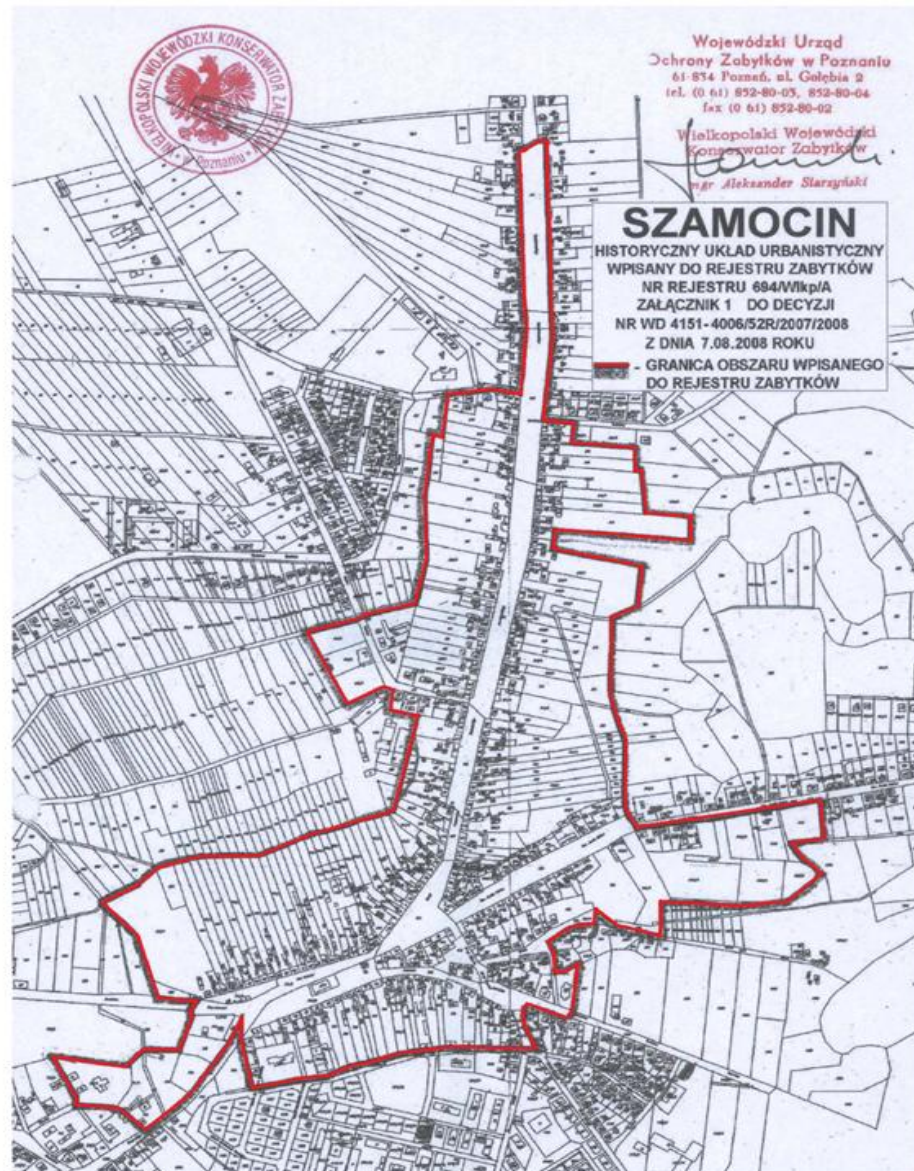
- Ponadto istnieją możliwości zdobywania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na zadania inwestycyjne i społeczne do współfinansowania z funduszy krajowych i zagranicznych Unii Europejskiej.

Uwaga:

Ww. źródła finansowania są wskazówką dla użytkowników obiektów zabytkowych i przedstawicieli władz samorządowych w jakich instytucjach można pozyskiwać środki na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

Załącznik nr 1

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Szamocin na lata 2020 – 2023

Załącznik nr 2

EWIDENCJA ZABYTEKÓW ARCHEOLOGICZNYCH GMINY SZAMOCIN

